

ПРАВОСЛАВЉЕ

НОВИНЕ СРПСКЕ ПАТРИЈАРШИЈЕ

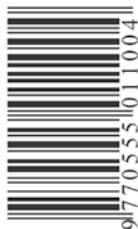

Број 1180   Цена 90 динара   2,5 KM   15. мај 2016. године

У овом броју:

| Пожари у православним црквама на Васкрс | Руку сарадње Вербић је схватио на свој начин | Враћамо Крст на Авалу | 290 година од оснивања Славенске школе | Грађани и Црква у борби против глади | Живот и рад Еп. Николаја | Бунтовни пророк Јона | Сусрет Васкрслог Исуса Христа и ученика у Галилеји | Апокалипса и култура | Библијско воће – ризница духовних плодова | 100 година после геноцида над Јерменима | Чувар гроба Светог Ђорђа |

ISSN 0555-0114

У Саборној цркви и на крсној слави

Његова Светост је началствовао, на Лазареву суботу, 23. априла 2016, Св. Арх. Литургијом у Саборном храму Св. Архангела Михаила у Београду, у молитвеном присуству Епископа шабачког Лаврентија. Саслуживали су Епископ топлички Арсеније, старешина манастира Ново Хопово Архимандрит Павле Јовић, главни секретар САСинода протојереј-ставрофор др Саво Јовић, директор Патријаршијске управне канцеларије протојереј-ставрофор Стојадин Павловић, протојереј-ставрофор проф. др Владимир Вукашиновић, декан ПБФ Универзитета у Београду протојереј-ставрофор др Предраг Пузовић, ректор Богословије Светог Саве протојереј-ставрофор др Драган Протић, старешина Саборне цркве протојереј-ставрофор Петар Лукић, старешина Цркве Св. Симеона Мироточивог протојереј-ставрофор Радич Радичевић и други. Након литургијског сабрања Патријарх Српски је примио званице у Патријаршијском двору, где је свечани чин ломљења славског колача обавио Владика Лаврентије.

Врбца

Богослужењем, 23. априла којим је началствовао Патријарх Иринеј, крунисана је прослава Лазареве суботе у престоници.

На Цвети

Патријарх српски Иринеј служио је 24. априла, на празник Уласка Господа Исуса Христа у Јерусалим, Св. Арх. Литургију у Храму Св. Апостола Петра и Павла у Топчидеру. Саслуживали су духовник манастира Рајиновац Архимандрит Стефан, игуман манастира Суково Архимандрит Серафим, ректор Богословије у Нишу у пензији протојереј-ставрофор Милутин Тимотијевић, старешина Цркве Лазарице у Крушевцу протојереј-ставрофор Драги Вешковац, старешина Саборног храма у Нишу протојереј-ставрофор Бранко Цинцаревић, старешина Топчидерске цркве презвитер Владимир Марковић, као и протођакон Игор Давидовић, ђакони Владимир Руменић и Александар Секулић и чтеци Дејан Накић и Владимир Јелић.

Дечје васкршње чаролије

Свјатјејши је посетио 27. априла Осамнаесте дечје васкршње чаролије које се традиционално одржавају у Конаку кнегиње Љубице.

На Велики четвртак

Првојерарх Српски је служио на Велики четвртак, 28. априла, Св. Арх. Литургију у Саборном храму у Београду.

Изношење плаштанице

У присуству и са благословом Патријарха српског Иринеја, Владика топлички Арсеније служио је на Велики петак, 29. априла, вечерње богослужење са изношењем плаштанице у капели Св. Симеона Мироточивог у Патријаршији српској у Београду.

На Велики петак

Његова Светост је началствовао на Велики петак вечерњим богослужењем са изношењем плаштанице у Саборној цркви у Београду.

На Велику суботу

Патријарх је началствовао на Велику суботу, 30. априла, Св. Арх. Литургијом у Цркви Светог Марка у Београду уз саслужење свештенства АЕМ.

На поноћној Васкршњој Литургији

Његова Светост Патријарх српски Иринеј у поноћ је началствовао Васкршњом Св. Арх. Литургијом у Спомен-храму Светог Саве на Врачару у Београду.

Васкршњем богослужењу присуствовао је председник Републике Србије Томислав Николић. Хиљаде верника слиле су се у заветни храм српског народа да дочекају Благодатни огањ који је ове године, са благословом Патријарха јерусалимског Теофила и Патријарха Иринеја, пренет из Јерусалима у српску престоницу.

У Цркви Ружици

Његова Светост је служио 3. маја, на Васкрсни уторак, Св. Арх. Литургију у Храму Ружици на Калемегдану.

Светој Литургији је присуствовало преко тридесет малишана узраста од 7 до 15 година који живе у домовима за децу лишена родитељског старања. На крају литургијског сабрања Патријарх Иринеј је малишанима поделио дарове.

ПРАВОСЛАВЉЕ 1180

2

Активности Патријарха

4

Пожари у православним црквама
на Васкрс: координисани напади
или несрећни сплет околности?
др Александар Раковић

6

**Реаговања на Вербићев
обрачун са веронауком**
Руку сарадње
Вербић је схватио на свој начин

8

Нада која не постићује
Ей. нишки Јован

10

Враћамо Крст на Авалу
Славица Лазић

12

290 година од оснивања
Славенске школе у Сремским
Карловцима (први део)
Проф. др Ксенија Концаревић

16

Разговор са Радмилом Иветић
Грађани и Црква
у борби против глади

19

Молитвени
споменик пострадалима

20

Живот и рад Еп. Николаја (9)
Метод

Радован Биговић

23

Бунтовни пророк Јона
Проф. др Родољуб Кубаић

25

Сусрет Васкрслог Исуса Христа
и ученика у Галилеји (Мк. 16, 7;
Мт. 28, 9. 16) (други део)
др Предраг Драгишиновић

26

Апокалипса и култура

28

Библијско воће
– ризница духовних плодова
Милена Стефановић

30

Топлички устанак (9. део)
Китили се туђом славом
Анђоније Ђурић

34

Чувар гроба Светог Ђорђа
М. Симоновић

36

Свет књиге

40

Наука, уметност, култура...

41

Кроз хришћански свет

42

Из живота Цркве

На насловној страни:

**Знамење победе – са прославе
Васкрсења Христовог у Храму
Св. Саве у Београду 2016. године**
Фошо: Ђакон Драган С. Танасијевић

„Православље – новине Српске Патријаршије“ излазе са благословом Његове Светости Патријарха српског Иринеја. Издаје Информативно-издавачка установа Светог Архијерејског Синода Српске Православне Цркве. Први број „Православља“ изашао је 15. априла 1967. године.

УРЕЂИВАЧКИ ОДБОР:

Члан Св. Арх. Синода задужен за надзор над радом
Информативно-издавачке установе Св. Арх. Синода СПЦ
Митрополит црногорско-приморски др Амфилохије

Главни и одговорни уредник
Презвитер др Александар Ђаковац

Оперативни уредник
Срећко Петровић

Секретар редакције
Снежана Крутиковић

Лектор и коректор
Ана Јокић

Фотограф
Ђакон Драган С. Танасијевић

Чланови редакције
Презвитер др Оливер Суботић,
Сања Лубардић, Славица Лазић

Издази сваког првог и петнаестог у месецу, за јануар
и август двобој. Годишња претплата за нашу земљу је 1700
динара, полугодишња 850. Појединачни примерак 90 динара.
Претплата за нашу земљу може се уплатити на благајни Српске
Патријаршије, Краља Петра 5 или на текући рачун.

Уплате не слати поштанском упутницом!
Не слати девизне чекове!

Годишња претплата за иностранство:
Обична пошиљка је 70 USD, 70 CAD, 75 AUD, 45 EUR, 35GBP;
авионска: 90 USD, 90 CAD, 100 AUD, 60 EUR, 45 GBP.

Информативна служба:
Текући рачун динарски број:
145-4721-71 Марфин банка
Далматинска 22 Београд
Текући рачун девизни број:
Intermediary Deutsche Bank GmbH,
Frankfurt/M (BIC DEUTDE33)
Account with inst: 935-9522-10
Marfin bank AD, Beograd (BIC LIKIRSBG)
Beneficiary: RS35145007080000135615
Informativno Izdavska Ustanova Srpske Pravoslavne Crkve,
Kralja Petra 5, Beograd
Charges: For the account of ordering customer

Телефони:

Редакција: +381 11 30-25-116

Маркетинг: +381 11 30-25-113

Преплата: +381 11 30-25-103, 30-25-113, 064 17-83-786

e-mail: pravoslavljje@spc.rs – редакција

pretplata@spc.rs – претплата

pravoslavje.rs; www.pravoslavljje.rs

web:

Рукописи и фотографије се не враћају. Текстови достављени
редакцији „Православља“ подлежу анонимној рецензији. Текстови
и прилози објављени у „Православљу“ представљају ставове аутора.

Сва права задржана. Свако прештампавање, копирање,
умножавање, објављивање и дистрибуирање целих или делова
ових новина или чланака објављених у њима забрањено је и
представља повреду ауторског права и кривично дело.

Графичка припрема, слог и прелом: Срећко Петровић
Штампа: „Политика“ А. Д.

Дистрибутер: „Polydor“ д.о.о.,
Ломинка 11/3/9, 32300 Горњи Милановац
тел/факс. 032/717-322, 011/2461-138

CIP – Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд
271.222 (497.11)
ISSN 0555-0114 – Православље
COBISS.SR-ID 16399106

**Православље се штампа уз помоћ Управе
за сарадњу с Црквама и верским заједницама
Владе Републике Србије**

Графичка припрема овог, 1180 броја Православља, завршена је
у уторак, 10. маја 2016. године у 10.00 часова, када је
у штампу предат овај број новина Српске Патријаршије.

Фотографије: Црква Св. Саве у Њујорку у пламену и после пожара
(извор: сплс.срб)

Пожари у православним црквама на Васкрс: координисани напади или несрећни сплет околности?

др Александар Раковић

Васкрс 2016. памтићемо, нажалост, и по пожарима у четири православне цркве на три континента, у Северној Америци, Аустралији и Европи: српској цркви у Њујорку, македонској цркви у Сиднеју, грчкој цркви у Мелбурну и конаку Валаамског манастира на северу Русије. Саборна црква Светог Саве у Њујорку у потпуности је изгорела, Црква Христовог Васкрсења у Сиднеју је такође у целости спаљена, Црква Светог Благовештења у Мелбурну је веома оштећена, а пожар је прогутало осамсто квадратних метара зимског конака Валаамског манастира.

Пожари су букнули у само неколико сати па је сасвим очекивано – будући да живимо у време бујања тероризма широм света – прва реакција била таква да се радило „о координисаним нападима извршеним на Васкрс, против православних хришћана, истоветном методологијом на различитим стра-

нама света, како би се тиме на широком простору показала рањивост наших цркава“.

Неки верници Српске Православне Цркве у Њујорку су указивали да је нападе извршила усташка емиграција како би се осветила Српској Православној Цркви због заустављене канонизације кардинала Алојзија Степинца. Међутим, ово не делује убедљиво јер усташка емиграција не би имала никакав повод, а ни капацитета, да изврши нападе на македонску, грчку и руску цркву. Притом, македонска и хрватска дијаспора често су као савезници налазили заједнички језик против српских интереса. Даље, напад на Валаамски манастир, који се налази на острву окружен језером, могла би да изведе само нека добро обучена јединица за специјалне операције која би се потом неопажено повукла. Посве је немогуће да би и то могао бити рукопис усташке емиграције. Не треба сметнути с ума да су руски патријарх и римски папа сусре-

том на Куби 12. фебруара 2016. отоплили односе, што би чак и хрватски екстремисти морали да имају у виду. Уосталом, Русија је за усташку емиграцију тако крупан залог да би их угушио ако би га загризли: како њих тако и албанске екстремисте. Дакле, координисани напад усташке емиграције на четири православне светиње треба искључити.

У нашој јавности било је неколико покушаја да се прст упери на албанске екстремисте којима спаљивање православних цркава није страно, а за неке од њих представља чак и врсту хобија којем радо прибегавају чим добију миг од својих спонзора. Подсетимо се на страдања српских православних цркава на Косову и Метохији (1999–2000. и 2004) и на страдања македонских православних цркава у Републици Македонији (2001). Иако албански екстремисти имају разоран терористички потенцијал, тешко да би у овом моменту имали мотив да спале српску цркву у Њу-

јорку и македонску и грчку цркву у Аустралији. Њихови западни ментори их и овако и онако за зеленим столом убацују у једну по једну међународну институцију. Албанцима са Косова и Метохије није у интересу да у овом тренутку спаљују православне цркве будући да следеће године имају намеру да поднесу нови захтев за пријем у Унеско. С тим у вези би себе у овом тренутку најпре представили као очешљане и обријане, допадљиве и с букетом цвећа у руци, јер по сваку цену имају циљ да својој сепаратистичкој администрацији припишу српску баштину на Косову и Метохији. Они, дакле, морају да предузму пуно корака како би са себе збацили хипотеку која их је довела до тога да чак и неке државе, које су признале једнострано проглашену независност албанских сепаратиста на Косову и Метохији, одбијају да гласају за њихов пријем у Унеско. И албанске екстремисте би, дакле, по свему судећи требало искључити као кривце за пожаре у четири православне светиње.

Има мишљења да би иза напада на православне цркве могао да стоји исламски тероризам, односно Ал Каида или Исламска држава. Русија се налази у жељу војне интервенције у Сирији, а Грчка, Македонија и Србија су затво-

риле балканску мигрантску руту преко које су у Западну Европу, заједно са стотинама хиљада избеглица с Блиског истока, стизали и терористи. Радикални исламисти имају разгранату мрежу и терористички потенцијал да организују овакве нападе ако дођу до закључка да би им то било од користи за сејање страха. Искуство нас учи да су исламистичке организације у року од неколико сати или неколико дана преузимају одговорност за терористичке нападе. Они се поносе тиме што уништавају туђу баштину, те због тога не би остали неми. Но, до сада се ни једна радикална група није огласила када је реч о пожарима у православним црквама, нити је преузела одговорност за нападе.

Чују се и спекулације да су напад на православне светиње на три континента извршиле западне службе како би се побудила сумња да иза пожара стоје исламисти и тиме убацила још једна јабука раздора између православних хришћана и муслимана од Блиског истока до постјугословенског простора. Међутим, то звучи наивно. Православни хришћани и муслимани нису непријатељи и њихови односи нису на ивици оштрице. У Сирији се заједно боре против Исламске државе и Ал Каиде.

Њујоршка полиција је утврдила да је највероватнији узрок пожара у Саборној цркви Светог Саве на Менхетну кутија тињајућих свећа стављена испод дрвене клупе. Конзулат Републике Србије у Њујорку је о томе одмах обавештен. Према наводима из конзулата, искључена је могућност да је пожар подметнут, односно искључена је могућност да је реч о диверзији. Коначан извештај се очекује наредних дана. У исто време америчка полиција је покренула међународну истрагу како би утврдила да ли ипак постоје неке везе између пожара у Сједињеним Америчким Државама, Аустралији и Русији. Полицијске истраге у Сиднеју и

Мелбурну још увек трају. Када је реч о пожару у зимском конаку Валаамског манастира, за сада се зна да је овај објект био у стању који је изискивао нужну рестаурацију. С тим у вези, сви који су живели у конаку требало је да буду пресељени до 18. маја 2016, како би потом почела рестаурација конака.

Све спаљене цркве, као и конак, биће обновљени и углавном враћени у пређашње стање. Нажалост, у Саборној цркви Светог Саве у Њујорку су изгорели библиотека, архивска грађа, документација, матичне књиге са регистрима крштених, венчаних и умрлих и иконостас. Нешто од тога је неповратно уништено, а нешто је било дигитализовано па је тиме и сачувано. У конаку Валаамског манастира такође је изгорео део документације. У Цркви Светог Благовештења у Мелбурну страдале су вредне иконе старе преко сто година.

Потребно је, дакле, наћи адекватније смештаје за културно благо какво су архивска и библиотечка грађа. Тако би се у немилим ситуацијама спасило то што се спасити може. Архивистички и библиотечки стандарди чувања и заштите грађе су разрађени до ситних детаља и нужно их је само стриктно применити. Даље, било би веома важно да се архиве и документација дигитализују како би на тај начин биле сачуване верне копије историјске грађе. Противпожарна заштита српских цркава и манастира такође мора да буде на највишем нивоу. Негде је то сигурно тако, али негде вероватно и није. Стога се и том питању мора приступити с највећом пажњом и посебно уз координацију с надлежним ватрогасним установама. Не можемо бити сигурни шта нас чека у будућности, било да је реч о терористичким нападима или о несрећном сплету околности. Морамо да урадимо све што је до нас како би нам савест била мирна.

Поводи: реаговања на Вербићев обрачун са веронауком

На страницама *Православља* настављамо полемику са српским министром просвете Срђаном Вербићем који је најавио редукцију и укидање часова веронауке у нашим школама.

Снежана Павловић, заменик председника
Комисије за верску наставу у школи Владе Републике Србије:

Руку сарадње Вербић је схватио на свој начин

Комисија је усвојила нови наставни план и програм православног катихизиса, који чека објављивање и примену од следеће школске године

Вест о покретању иницијативе, од стране ресорног министра просвете, за измену наставног плана и програма, а који подразумева и преиспитивање статуса, садржаја и начина извођења обавезних изборних предмета – верске наставе и грађанског васпитања, у доброј мери је била изненађујућа за све који су на било који начин у вези са тим процесима.

Зашто су баш ова два предмета, који се – додајемо за неупућене – не оцењују и не утичу на општи успех ученика, одабрана у одређеном тренутку као почетак разговора о реформи реформе и свих неуспелих реформи, остаје питање које отвара нове недоумице како у вези са философијом образовања тако и са идеолошким опредељењем друштва у целини.

Иницијативу у вези са наставним планом и програмом могу да покрену министар, стручна јавност, наставници, родитељи, ученици и појединци. Готово свако. И то је легитимна ствар. Одлуку и коначну реч дају надлежне институције и стручна тела, у случају верске наставе, то су Влада Републике Србије, Национални просветни савет и Комисија за верску наставу у школи.

Комисија за верску наставу у школи формирана је Одлуком Владе Републике Србије, 29. јануара 2014. године, а послови и надлежност Комисије дефинисани су Законом о основном образовању и васпитању и Законом о средњем образовању и васпитању, где је прописано да Комисија уређује сва питања у вези са верском наставом, од-

носно обавља послове који се односе на давање мишљења на јединствену листу наставника, усаглашавање програма, одобравање уџбеника и сва друга питања која уређују организовање и праћење верске наставе.

Комисија броји тринаест чланова, међу којима су представници традиционалних Цркава и верских заједница, Министарства просвете, науке и технолошког развоја и Министарства правде, односно Управе за вере. За председника Комисије је једногласно изабран Епископ бачки г. Иринеј Буловић, који ће ту функцију обављати шест година, колико и траје мандат свим члановима Комисије.

На самом почетку мандата министра Вербића, чланови Комисије, а њен председник посебно, пружили су руку са-

радње и показали отвореност за разматрање и решавање свих питања у вези са верском наставом. Министар се према том поступку одредио на свој начин.

Ако дозволите искреност, подсећања ради, ни са једним министром просвете (па, понекад, ни вера) по питању верске наставе није било лако. Они који су били благонаклони нису учинили довољно да она у прописима добије статус који неће моћи да се мења кад и владе и политичке елите. Они који су били равнодушни, својим нечињем довели су до тога да њена извесност зависи од идеолошке опредељености најближих сарадника.

Изјаве које су биле присутне у средствима јавног информисања о „укидању“ два изборна предмета, иако лоше интерпретиране, унеле су немир у већ довољно исцрпљен, незадовољан и подељен наставнички свет.

У овом тренутку, ништа мање, страх и неизвесност присутни су и код осталих предметних наставника, јер су, после расправе о верској настави и грађанском васпитању, на дневни ред стављени и предмети техничко и информатичко образовање, као и страни језици.

У међувремену је Комисија, у складу са Законом, редовно одржавала седнице и решавала важна питања која се односе на листу наставника верске наставе, успостављање процедуре изјашњавања ученика за обавезни изборни предмет, као и решавање представки упућених од стране директора, наставника, родитеља или појединаца. У складу са законским овлашћењима, Комисија је усвојила нови наставни план и програм православног катихизиса, који чека објављивање и примену од следеће школске године.

У току рада Комисије примећени су и забележени сви

ограничавајући моменти, које можемо назвати slabим странама верске наставе, а како смо видели, употребљени су као главни разлози за „драконски“ однос према евентуалним променама у статусу тог предмета.

Чињеница је да за петнаест година, колико се настава изводи, на листи од близу две хиљаде наставника (реч је о свим традиционалним Црквама и верским заједницама) немамо још увек кадар који има одговарајућу стручну спрему. Постоје средине где је тај број нестручних наставника забрињавајуће велики.

Проблем који је прилично изненадио чланове Комисије је сте тај да постоји извештај број кадрова који су стекли одговарајуће образовање на Православном богословском факултету, а које надлежне Епархије, из сасвим неразумљивих разлога, не ангажују, односно не предвиђају на листи предложених вероучитеља или катихета.

О природи и садржају наставног плана и програма доста се дискутовало на релацији литургијска катихеза и садржаји верске наставе који укључују остале интердисциплинарне садржаје утемељене у научним, философским и уметничким областима. Нови наставни план и програм, по свом садржају и структури, успео је да помири два прилично различита погледа на тај изазов.

Хронично болан проблем, до данашњег дана, остаје и неповољан радно-правни статус наставника верске наставе, што у доброј мери утиче на мотивацију тих људи да се баве послом наставника у школи.

Нову Владу, а самим тим и све остале службе (укључујући и Комисију), ови изазови спремно чекају. Остаје нада да ће ипак разум надвладати и да ће о проблему растеређивања ученика они који о томе одлу-

чују, пре било какве одлуке, бити спремни да искрено, свеобухватно и озбиљно разговарају. Не мора реформа ићи у правцу избацивања појединих предмета. За почетак, ослободити сваки предмет појединих садржаја биће бољи путоказ ка квалитетнијим променама.

Добро образовању и друштву у целини неће донети ничим изазвано вештачко супротстављање науке и духовности. Научна достигнућа једнако су важна колико и духовно наслеђе које чува духовно здравље једног народа. Људи који су задужили ову земљу и читав свет научним достигнућима, попут Пупина, Тесле, Миланковића, Њутна, Ајнштајна и многих других, нису у свом времену имали овакве, чак ни сличне, сумње.

Од свих нас који смо, на било који начин, сврстали себе у ред религиозних људи, не очекује се да будемо у страху већ у будности. Духовни живот не подразумева лакоћу постојања, па стога те лакоће нема ни по питању верске наставе у школама.

Вероучитељи и катихете нека буду истрајни, стрпљиви и достојни службе коју врше! Нека воле свој посао и поверену им децу, јер имају благо у својим рукама!

Изазови су присутни и биће их засигурно. Ако историја служи као помоћ, онда би било добро да помислимо на сто година уназад, када је српска младост остављала своје кости по албанским планинама, не одустајући од коначног циља. Да су одустали, наша стварност би сигурно била непријатно другачија.

Верујем да податак да се, својом вољом, за верску наставу определило пола милиона ученика представља довољно добар разлог да се од верске наставе не одустане.

Приредила Славица Лазић

Нада која не постиђује

Потребне су нам веће и мање наде на животном путовању. Али оне су недовољне без велике Наде, а то је Бог и то Бог са људским лицем. Он нам све дарује, а то је оно што припада Нади. Сама Његова љубав Распетог и Васкрслог омогућава нам да у трезвености и упркос несавршености света одолимо свему не губећи елан наде. Његова љубав је истовремено гарант да нам Он дарује оно што слутимо у мраку. Практични центар учења и вежбалиште наде јесте у Цркви, у храму – простору и школи наде.

Унутрашњост бића човека се проширује молитвом. Св. Апостол Павле сведочи о досезању онога што тек долази (Фил. 3, 13). Срце треба проширити и очистити да би ушао Бог. Са болом и трудом се отварамо за благодат. Овим начином се отварамо и за другога. Јер, молити се не значи напусти историју и реалност. Наравно, треба да се научимо да не смемо да се молимо против другог, већ молитвено препознати своју кривицу, отупелост своје савести и неспособност препознавања свога греха и зла. Зато сусрет са Богом буди моју савест, и омогућава нам да послушамо само добро. Овде се подразумева лична и заједничка молитва, молитва Цркве и свих светих. Правило вере и правило молитве иду заједно.

Ora et labora – свако истинско и стварно деловање човека и рад са молитвом је нада на делу. Важно је знати да упркос наших дела и заслуга отворена Небеса су ипак дар Божији. Ми, заиста, можемо да отворимо врата за улазак благодати у наша срца. То су чинили сарадници Божији. Ископати у себи изворе стварања и сарадництва је циљ нашег боравка на земљи. Јер, људском постојању припада и деловање и страдање.

Чак и када зло тријумфује, треба имати храбрости и издржати до краја. Човек треба да учини да умањи страдање и ублажи болове у превазилажењу душевних патњи. У свему овоме нам једино може помоћи Бог, који је и сам страдао. Често пута људи избегавају бол желећи само задовољство, и зато падају у отупело стање без осећајности како за себе тако и за другога. Међутим, човека не спасава избегавање и бекство од страдања, већ способност прихватања страдања уз помоћ Христа, уз помоћ Цркве.

Критеријум хуманости суштински се одређује односом према страдању и према страдалном. Ово важи и за појединца и за друштво. У само страдање које је подељено кроз друге допире Светлост љубави. Другим речима, Истина и Правда морају да стоје изнад мог конформизма. Иначе, живот постаје лаж. Потврда љубави је извор страдања, а љубав увек тражи сопствено одрицање у коме се ограничавам и рађавам. Овом жртвеном стању потребна је Вера, која на нови начин и дубље објављује способност начина страдања.

При свему овоме треба нагласити: потребне су нам наде при страдању и полагању испита, при исцељењу рана и изласку из кризе. Међутим, на тешким животним испитима у којима морам дефинитивно да одлучим, Истини да дам предност над сопственим добром, каријером и поседовањем, биће неопходна она сигурна, велика Нада. Наиме, реч је о сведочењу, и то мучеништву савести.

Рецимо још једанпут: способност страдања за Истину – то је критеријум хуманости. Ова способност страдања везује се за начин и меру Наде, коју носимо у

себи и коју градимо. Светитељи су сведоци тога и носиоци на путу хода великих ширина и дубина људског бића. У центру њиховог живота је Христос, који даје смисао жртвоприношењу.

У време кризе вечне наде, није једноставно и лако говорити о жртвоприношењу, о мучеништву, о „вечном животу и спасењу“. Често бежимо у свој свет индивидуализма, исувише лични и онострани – а супротно томе живети у заједништву значи Распеће бића. То значи: крчење корола духовним методама; дивљи шумовит крај постаје језив – ту управо падају стабла охолости и гордости; дивљи коров душе бива искрчен и тако земаљски простор и њива даје могућност да може да расте хлеб и за душу и за тело. Видели смо у новије време, душе које се изопаче и подивљају, ту нема преображаја света који нас окружује.

Да не бисмо живели за себе и били особењаци, треба да приносимо свој живот на жртву, имајући заједничку Наду. Овде се хришћанин не затвара у себе, нити се споља поставља питање његовог темперамента. Овде се превазилази психологија. Духовни живот подразумева павловски и јовановски велики распон човека и човечности. Где би нас довела психолошка анализа пастирско-апостолског рада ап. Павла?

Васкрсење Христово, мозаик: Христос подиже из гроба Адама и Еву, манастир Оснос Лукас, п. век (извор: Јандекс)

Истински Лек, који све лечи, јесте испуњеност Ликом Распетог и Васкрслог Христа, који је најизвеснија Нада. Уверени смо да је питање Правде истински најјачи аргумент за веру у живот вечни. У Његовом Имену су Правда и благодат. Благодат не укида правду. Она не претвара неправду у правду, она није сунђер који брише и на крају буде неважно ко је шта чинио на земљи. Овде на земљи, сусрет лицем к лицу у Христу је већ суд. Зато ми изграђујемо своје спасење са „страхом и трепетом“ (Фил. 2, 12). Благодат нам даје снаге да издржимо до краја, ка Суду Божијем који је наша Нада.

На крају овог записа треба да се сетимо Лика Богородице, која је

светиљка наше Наде. Исус Христос је Светлост и наша Нада. Нама људима су потребне светиљке у тами историје и људског ходочашћа. Пресвета Богородица је у радости преко брегова јудејских хитала носећи у свом наручју Наду света, и то преко брда историје, не само Горње Јудеје него и целог света. Она је искусила и радост и страдања пратећи Исуса Христа. Колико је често и њој, Својој Мајци и ученицима Господ рекао: „Не плашите се; не бојте се. Ја победих свет“.

У својој вери, Мајка Божија под крстом постаје Мајка Цркве. У тами и тишини Велике Суботе, у њеној вери била је осигурана Нада која је одвела Васкршњем јутру. Радост Васкрсења дирнула

је њено срце и поново спојила са апостолима који ће вером поста-ти Света Породица, а то је Црква. Сви су се они заједно молили за дар Духа Светога који ће после Вазнесења, на дан Педесетнице примити. Дакле, ми имамо нашу молитвеницу и заштитницу пореди нас и њоме не губимо наду, јер њоме и молитвам свих Светих надамо се вечном спасењу. Наша је жеља да се сви људи спасу. Ако човек и човечанство не живи том Надом, онда је све бесмислено и безнадежно. То је жеља очинске љубави наше мајке Цркве. И зато кличемо: Христос воскрес, вистину воскрес! Радост донесе, тугу однесе!

Еј. нишки Јован

Ускоро Храм Светом Деспоту Стефану Лазаревићу

Враћамо Крст на Авалу

Славица Лазић

Ко Крст руши – пропада, ко из Крста гради – васкрсава! Торањ су нам порушили – васкрсао је! И капела Незнаном јунаку васкрснуће управо преко пута Торња, како је предвиђено. Али, овог пута, она ће се уздићи кроз Храм Деспота Стефана: Домаћина и Домоградитеља Христовог у Србији!

Рок који су задали грађани Белог Потока неимарима и надлежном парохију приликом освећења места за темеље цркве брвнаре на Авали 3. јуна прошле године, биће у потпуности реализован, а прва Литургија у новом храму служиће се ове године средином јуна. Патријарх српски г. Иринеј освештао је тада крст и обележио место за постављање темеља цркве у подножју споменика Незнаном јунаку, благосиљајући напоре верног народа Вождовца, који деценијама вредно ишчекује повратак светиње на месту где је некада био Жрнов град, који је утврдио деспот Стефан Лазаревић.

Цркву брвнару пројектовао је ђакон Мирослав Николић у српско-византијском стилу, са уписаним крстом у основи, величине око 60 квадрата. Уз цркву ће се налазити и звонара, палионица свећа и продавница сувенира, што ће се све хармонично уклопити у планински амбијент Авале. Нестрпљиви мештани седам подавалских села и радознали туристи који посећују Авалу будно прате сваки напредак неимара, а на наливене темеље монтираће се после Васкрса дрвена конструкција. Тиме ће на славу Господњу бити и исправљена велика историјска неправда која је задесила средњовековни град Жрнов, једно од шест највећих утврђења у Србији, које су Срби подигли како би се одбранили од Османлија у време деспотовине.

Одговорност према завету предака

„Зато су повратак Крста са небеске Висине Цркве, и Високог Деспота са Висине Царства небеског милог му Христа, у парохије Авалског венца, изнад престонице Београда, од огромног значаја као обрасци којима сваки Србин и Српкиња треба да последују литургијски, етички и егзистенцијално: ради покајања, очишћења, просветљења као услова обожења у Христу Господу Духом Светим, али, и ради одбране права на живот у миру и слободи на својој земљи са Спаситељем и уз њега“, истакао је др Лубардић.

Значајну подршку остварила ове дугогодишње замисли су челници Општине Вождовац на челу са председником Александром Савићем који су одобрили локацију, ажурирали све потребне дозволе и организовали заједно са надлежним парохом Владом Вићентијевићем донаторску вечеру како би се прикупила недостајућа средства. Том приликом, др Богдан Лубардић, професор Богословског факултета у Београду, подсетио је на мало познате историјске податке који су осветлили страдање Жрнова, који потиче још из римског времена, а које је Деспот Стефан Лазаревић обновио као важну стратешку позицију у одбрани Сингидунума. Темељи Жрнова минирани су несхватљивом наредбом краља Александра како би баш на том месту подигао Споменик Незнаном јунаку. „У симболичком али и реалном смислу, подизање Храма Светом Деспоту Стефану, поред осталог, представља дога-

ђај превладавања кобних последица читавог колоплета намера и замисли што стоје иза рушења крснокамене капеле Незнаном јунаку 1934. године. Девастација тог спомен обележја од сакралног значаја првог реда извршена је вољом краља Александра I Карађорђевића (1888–1934). Истовремено, краљ Александар I, занет идејама масонског универзализма и југословенства, наложио је да се поруши непосредно оближњи, готово два миленијума стар келтско-протословенски град Жрнов, који је, опазимо, на Авали обновљен управо у време деспотовине Стефана Лазаревића. Надаље, испод крснокамене капеле Незнаном јунаку почивале су кости српског ратника-мученика, разнетог срца, покошеног хаубичком гранатом Аустроугара, 1915. године. Како знамо, изнад тог спомен обележја, посвећеног српском Незнаном јунаку (1922), налазио се посебан Крст Христов, протегнут у све четири

стране света. Тај Крст, до данас, чувају пароси Храма Свете Марије Магдалене у Белом Поток. Нажалост, даље још, на месту старог Жрновграда и спомен капеле Незнаком јунаку подигнут је маузолеј Ивана Мештровића (1883–1962). Та грађевина конципирана је као реплика гробнице персијског цара Кира (576–529), која се налази у Ирану у Пасаргаду. Маузолеј Мештровића, та стилизована пирамида, требало је да инаугурише идеал слободарства и борбе за јединство југословенских народа, како симболишу каријатиде које репрезентују баније и народе Краљевине Југославије. Тако је српски народ, упркос одређеним жариштима отпора (од Патријарха српског Варнаве [Росића 1880–1947] до писца Бранислава Нушића [1864–1938]), дозволио да са Авале буде уклоњен, односно из груди Незнаког јунака ишчупан Крст – за нас оваплоћеног, распетог и васкрслог Господа Исуса Христа, Сина Бога Живог (Мт. 16, 16). Исто је српски народ допустио да се деси на Ловћену (1972, 1974), тој другој осовинској планини српства: тамо је воља Владике Петра II Петровића Његоша (1813–1851) погажена, овог пута у име југославизма подигнутог на идеолошки степен атеистичког комунизма, а Мештровићев маузолејни конструкт и тамо је заменио Крст и Путир Христов, по цену рушења Његошеве ловћенске заветне цркве-капеле (1846). Тако су два планинска ока, Авала и Ловћен, на којима је требало храмски у Христа гледати – ослепљена, а

Саборно, заједно и часно помоћи ћемо довршетак изградње храма, који је наша задужбина на Авали. Људи добре воље који желе да помогну, средства могу уплатити на:

1. Рачун код Комерцијалне банке: прималац: Храм Свете Марије Магдалене, Бели Поток, Васе Чарапића 78 Бр: 0073900022007 (девизни рачун).

2. Рачун код Комерцијалне банке: прималац: Храм Свете Марије Магдалене, Бели Поток, Васе Чарапића 78 Бр: 205–0000000219651–56 (динарски рачун)

Авалски венац је дом Светог Деспота

„Авалски храм имена Светог Деспота Стефана, заправо, није друго до повратак Деспота међу нас, и то у доба чини се тежа од смутних времена српског XV века: у доба планетарне капилизације Трећег светског рата, небивалих верско-религијских омраза и крвопроливања међу народима, којебног посртања нација што некад беху Христове, као и бруталне окупације срца српске земље Косова и Метохије“, рекао је др Лубардић и објаснио да „разлог из којег градим храм треба тражити у промислу Божијем који нас храбри и учи да последујемо Деспоту. Јер је данас, као ретко кад, управо то од пресудног значаја за опстанак нашег народа као историјске заједнице верујућих, крштених и словесних христоносаца. Улог је очување стожера нашег духовно-литургијског, национално-народног и културно-политичког идентитета и интегритета: како као личности појединачно, тако као личности саборно. Високи Деспот је у своје време успевао управо у томе.“

српство лишено духовног вида“, објаснио је др Лубардић.

Вреди забележити да краљ никада није образложио разлоге минирања средњовековног града, упркос великом негодовању јавности. 19. априла 1934. г., после два дана упорног рушења од Жрнова није остало ништа. На заравњеној површини некадашњег утврђења изградио је комплекс споменика Незнаком јунаку. Овај пирамидални маузолеј краљ није дочекао, јер је после неколико месеци од почетка градње убијен у Марсељу, 9. октобра 1934. г. Грађани Белог Потока су после рушења Жрнова

прикупили камен и саградили темељ цркве у центру села, а у порту су пренели крст који је стајао на некадашњем споменику непознатом српском војнику на Авали. Црква је посвећена Марији Магдалени којој је израђен трон, а честице њених светих моштију чувају се у малом саркофагу.

Осим црквено-литургијског значаја, храм ће нас окупити око разноврсних културних, едукативних, спортских и еколошких дешавања која се планирају током читаве године кроз разноврсне манифестације за децу и одрасле. ■

– Јубилеј српске просвете –

290 година од оснивања Славенске школе у Сремским Карловцима (први део)

Проф. др Ксенија Кончаревић

Добро је познато да је у трећој деценији XVIII века, настојањем Српске Православне Цркве, односно Београдског Митрополита Мојсија Петровића, за службене потребе Цркве преузет рускословенски језик место дотадашњег традиционалног српско-словенског. Иако је и пре поменутог времена, у ранијим периодима, долазило код појединих наших људи до активног контакта са руским књигама и рускословенским језиком, и мада је овај језик преовладао у црквеној употреби и уопште у српској писмености почев негде од половине XVIII столећа – ипак званично преузимање рускословенског језика од стране Српске Православне Цркве везујемо, не без разлога, за оснивање „славенске школе“ која је у Сремским Карловцима почела рад 1. X 1726. и чији је њен први, и тада једини, учитељ из Русије био Максим Терентјевич Суворов. До оснивања поменуте школе – што је за будуће образовање и културу Срба имало епохалан значај – није, међутим, дошло ни лако ни једноставно.

Пожаревачким миром (21. VII 1718), склопљеним после двогодишњег рата између Аустрије и Млетачке Републике, с једне, и Турске, с друге стране, у нове границе ондашње аустријске државе ушао је добар део Србије заједно с Београдом и, наравно, Београдском епархијом којом је управљао већ поменути Митрополит Мојсије Петровић. Ослободивши се Турака и нашавши се у новим и друкчијим политичким и друштвеним условима, Мојсије Петровић је бр-

зо увидео да Српска Црква и њен тадашњи кадар, који је материјално образовно и културно био на ниском ступњу, не може успешно обављати своју основну верско-националну службу, и то нарочито у новој држави где је свака конфронтација са школованим католичким свештенством била на штету Срба и с којим српски свештеници нису могли тада издржати никакав непосредан конкретан однос. Због тога је овај Београдски митрополит, ни непуних месец и по дана после закључења Пожаревачког мира, послао из Беча 1. IX 1718. писмо руском Цару Петру Великом у којем му је, поред осталог, изнео следеће: [...]

в) „будући да наша епархија веoma оскудева у црквеној опреми, молимо Ваше Царско Величанство за архијерејску и осталу свештеничку службену одећу, за црквене и одговарајуће службене украсе“;

г) „такође молимо за црквене књиге које су Турци опљачкали и спалили, а нарочито молимо службене књиге за дванаест цркава“;

д) „пошто смо сада узети под заштиту Царског Величанства [аустријског], много нам сметају римски учитељи који говоре и обмањују добродушне и неуке речју о нашој православној вери и о нашем исповедању да би их навели да пристану уз њихово учење и да постану деца римске цркве. Због тога молимо Ваше Царско Величанство да бисте својом превисоком монаршком милошћу, и ради чувања благочасне вере наше православне, учинили да се нама у Београд пошаљу два искусна учитеља

ради учења побожне деце; такође молимо Ваше Царско Величанство за новчану помоћ којом бисмо могли школе саградити...“ У наставку писма М. Петровић моли Петра Великог да му испуни ове жеље јер осим њега, руског цара, „и сада и убудуће наша православна црква и православни наш народ немају другог благонаклоног градитеља“. Молећи га, у наставку писма, за одговор преко руског амбасадора у Бечу А. П. Веселовског – преко кога Мојсије Петровић и шаље ово писмо Петру Великом – поменути београдски митрополит на крају свога писма истиче: „Изнад свега најусрдније молимо Ваше Царско Величанство за милостиви одговор о учитељима и школама“.

На ово писмо Мојсија Петровића од 1. X 1718, колико се зна, Петар Велики није одговорио. Због тога је митрополит одлучио да се поново обрати руском цару, што је и учинио у свом писму из Београда од 20. X 1721, које је, заједно с копијом првог писма од 1. IX 1718, у Русију однео његов секретар, Румун, Владул Малаеску, и у којем је, поред осталог, нагласио: [...]

ђ) „Бог нас шаље под милост Вашег Царског Величанства као свом намеснику на земљи да ослободи ове душе од неукости. Не молимо за телесну већ за душевну помоћ; да бисмо подигли школе, молимо два учитеља: латинског и славјанског језика, а славјански језик је наш језик! Молимо књиге за цркве пошто немамо штампарију“.

У вези с овим другим писмом (20. X 1721) Београдског Митрополита Мојсија Петровића Петар

Митрополит београдско-карловачки
Мојсије Петровић (1677–1730)
(извор: Википедија)

Велики је 11. V 1722. одлучио да се помогне Српској Православној Цркви. У том циљу ангажован је руски Синод који је пуне две године радио на решењу овога питања да би, на предлог поменутог В. Малаескуа, 2. јуна 1724. коначно одлучио да се за учитеља славенског и латинског језика у Србију пошаље Максим Суворов који се унапред с тим својим одласком сагласио. Припрема за овај далек пут и дуг боравак у Србији трајале су више од годину дана: Суворов је са својом супругом, малом ћерком и младим братом из Петрограда кренуо на пут с јесени 1725. да би преко Беча стигао у Сремске Карловце крајем маја 1726. године. Што се тиче другог учитеља, учитеља грчког језика – јер је М. Петровић молио за двојицу – руски Синод је и за њега одредио годишњу плату, с тим да се сама таква личност може и у Србији наћи. У погледу црквене опреме, црквених књига за 12 цркава и уџбеника Синод је такође изашао у сусрет молби Београдског митрополита, што је све преко В. Малаескуа и послато у Србију 1724. године. И. М. Суворов је са собом донео уџбенике и приручнике славенског језика, које је Синод одобрио у следећем броју: а) 70 примерака књиге *Славенская грамматика* Мелетија Смотрицког (у издању Ф. П. Поликарпова, Москва, 1721), б) 400 примерака књи-

ге *Первое учение ошроком* Теофана Прокоповича (свакако треће издање штампано у Санктпетербургу 1722), в) 10 примерака књиге *Лексикон славяно-греко-латинский* Ф. П. Поликарпова (московско издање од 1704. г.).

Овим је, коначно, испуњена молба Митрополита Мојсија Петровића упућена, као што смо видели, у два маха цару Петру Великом: 1718. и 1721. године. Створени су били сви потребни основни услови за отварање „православне, славенске школе ради подизања интелектуалног нивоа српског свештенства, чиме би се могло одупирати све јачој католичкој пропаганди“. У лику учитеља Максима Суворова „било је изабрано солидно лице које је познавало животне услове Словена у Аустрији“ јер је поменути учитељ, како је речено, већ служио у Прагу. А отварањем славенске школе код Срба „први пут се на словенском југу увело изучавање руског или рускословенског језика“, чиме је почињала нова епоха, рускословенска и славеносрпска, у развоју српске писмености, књижевности и културе уопште.

Првог октобра 1726. године у Сремским Карловцима почела је да ради славенска школа Максима Суворова. Почетком следеће године, на жељу Митрополита М. Петровића, М. Суворов је прешао у Београд где је од 2. II до 8. IX 1717. држао школу, да би се крајем те године вратио у Сремске Карловце, где је 6. I 1728. наставила рад његова славенска школа. У њој је Суворов, често уз помоћ свога брата Петра, радио непрекидно све до смрти Митрополита М. Петровића (27. VII 1730). У њој је предавао славенски језик (рускословенски) поделивши њега у три разреда: азбучници (букварци), десетословци и граматисти. Латински језик почео је да предаје касније: 1729. године. У самом почетку Суворов је имао мало ученика, али је убрзо њихов број прилично нарастао. Слушаоци у његовој школи нису била само деца већ и одрасли (ђакони, архиђакони, монаси, јеромонаси, свештеници) од којих је по-

јединце, по завршеном школовању 1719. године, Суворов, уз сагласност Мојсија Петровића, одмах бирао за магистре – наставнике који ће друге учити.

Смрћу Митрополита Мојсија Петровића (27. VII 1730), оснивача славенске школе код Срба, Максим Суворов је остао без свога заштитника, што је имало за последицу разилажење између овог руског учитеља и новог Митрополита Вићентија Јовановића. Не улазећи овде дубље у све оно што је условило поремећај односа између В. Јовановића и М. Суворова, поменућемо само то да је после смрти М. Петровића Суворовљева славенска школа у Сремским Карловцима прекинула рад. Од 30. VIII 1731. М. Суворов се са својом породицом налази у Бечу, прекинувши тиме заувек своје учитељевање које је за Србе имало огроман значај у каснијем развоју њихове културе. У Бечу остаје неколико година, и марта 1732. враћа се у Русију где је почетком 1738. постављен за директора московске штампарије.

Ученим Србима, онима који су владали српскословенским језиком, примање рускословенског или славенског језика односно прелажење на нови тип црквеног и књижевног језика – од 1726. г. наовамо организованим путем а дотле спорадично – није представљало неку посебну или непремостиву тешкоћу. Редакцијске разлике између руског црквеног и српског црквеног језика првих деценија XVIII века нису биле таквог карактера да су појачавале неразумљивост између тих двају типова литерарног језика. Напротив, поље разумљивости између ових двају језика било је тада, наравно, врло широко, док се о елементима међусобне неразумљивости може говорити у врло ограниченом обиму. Ово због тога што се није радило о два посебна језика већ, у суштини, о два варијантама једног истог језика: старословенског и његове руске и српске редакције. То је, у првом реду, условљавало блискост рускословенског језика Србима те због тога речима: „а славјански

[=руско-словенски] језик је наш језик!“, које Београдски митрополит упућује руском цару Петру Великом (в. писмо, тачка Ђ), морамо поклонити пуно поверење и не можемо их примати само као куртоазне. Самим тим, академик Никита Иљич Толстој је сасвим у праву кад истиче да замена српскословенског рускословенским код Срба није примана „као замена једног језика другим, већ само као примање *групе* варијанте једног истог језика који је имао ширу распрострањеност употребе и који је водио ка уједињењу са свом осталом културном сфером *Slaviae Orthodoxae*“, а „да их је као два језика – црквенословенски српског и црквенословенски руског обрасца – касније у XIX веку тумачио Вук Караџић идући за својим полемичким циљевима“. Поменути блискост рускословенског језика Србима појачавале су и чињенице: што се Срби и Руси служе истим писмом, ћирилицом, што су оба народа исте, православне вере и што су и једни и други Словени. Посматрана у том целом контексту, напред поменута акција Митрополита Мојсија Петровића око преласка на рускословенски језик условљена је била конкретним друштвеним моментима у ондашњој Београдској и Карловачкој митрополији, тако да су они дали тој акцији и одређен национални и политички карактер. Самим тим, јасно је да је тај карактер у директној зависности од међусобне блискости српскословенског и рускословенског језика, као и од горе поменутих елемената међусобног заједништва руског и српског народа. Да овога није било, никакви политички и национални моменти не би могли дириговати одлуку да се приступи замени српскословенског језика рускословенским.

Прелазак са српскословенског на рускословенски језик, био је за Србе изузетно важан културноисторијски догађај који је имао далекосежне последице. За саму Цркву то је била гаранција будућег очувања православља на свим српским просторима, а за српску писану реч то је значило продужење њеног више-

вековног постојања које се до тада остваривало на српском црквеном а од тада је требало то трајање да се настави на руском црквеном језику. Захваљујући централизованом устројству Цркве, ова смена једног типа језика другим могла се организационо сасвим успешно спровести. Са лингвистичког становишта прелажење на рускословенски језик Србима, поготово оним ученим, који су до тада владали српскословенским језиком – није у основи представљало веће тешкоће јер је међусобна сличност и у много чему подударност била велика: оба ова језика представљала су, заправо, варијанте једног истог, старословенског (ћирило-методског), најстаријег словенског црквеног и књижевног језика. Рускословенски језик на нашем тлу доживљава извесне модификације, пре свега у ортоепском погледу: – у српском изговору црквенословенског језика задржане су традиционалне српскословенске реализације *ы = и*, *ѡ = ѡ*; – секвенце *лъ*, *нъ*, *ли*, *ни*, *ле*, не умекшавају се селективно, у зависности од етимологије, творбених и морфолошких карактеристика речи у којима су заступљене; у сугласничким групама са сонантом махом у финалном положају типа *болезнь*, *воскреслъ*, *избавльшесѧ*, *агнче* у изговору се умеће непостовљено *а*; – иницијално *и* у канонским антропонимима и топонимима библијског порекла, типа: *Иаковъ*, *Иорданъ* чита се као *ј*; – и поред редовног обележавања нагласка у штампаним текстовима, није прихваћена акценатска норма руске провенијенције, него је замењена четвороакценатским системом шумадјиско-војвођанског типа.

У осталим доменима фонологије, као и у морфологији, синтакси и највећем делу лексике, рускословенски и српскословенски језик су се међусобно подударали или су у највећој мери били блиски, што је, без сумње, само олакшавало Србима прелажење на овај нови тип црквеног и књижевног језика, тако да се употреба поменутог старог српског црквеног и књижевног језика, у суштини, овим продужавала.

Сматра се да је половином XVIII века рускословенски језик већ увелико био загосподарио нарочито у Београдско-карловачкој митрополији и да се, убрзо, у деценијама које су следиле, учврстио и у другим српским крајевима. Стицање писмености и образовања код Срба није се могло, од тога времена па наовамо, замислити без рускословенске компоненте.

Напуштањем српскословенског и прелажењем на рускословенски језик није дошло, наравно, до прекида у богослужбеној функцији, није се с првим језиком прекидало да би се чекало док се овај други научи. Та смена једног језика другим вршила се свесно и намерно; она се остваривала у времену од 1726. до средине XVIII века у свакодневној пракси потискивањем српскословенског и његовим постепеним замењивањем рускословенским језиком, што су најчешће чинили, наравно, људи који су изашли из сремскокарловачке „славенске школе“ (1726–1731) Максима Суворова и „славенско-латинске школе“ (1733–1737) Емануила Козачинског, а који су одмах постајали и учитељи другима. Уочљива је, међутим, једна битна разлика у широј употреби ових двају црквених језика на српском подручју: док је српскословенски вековима био Србима и језик цркве и језик књижевности, духовне и световне, дотле је рускословенски, убрзо после стабилизовања у српској средини, своју службу све више ограничавао и сводио на богослужбену и црквеноадминистративну функцију. Иако су оба ова језика, како смо рекли, имала једну заједничку основу (старословенски језик), они су, сваки у свом времену, били у великој мери неразумљиви оним Србима који те језике нису учили. Док се раније, у претходним вековима, тежња за већом разумљивошћу српскословенског језика ширем читалачком и слушачком кругу није постављала ни теоријски ни практично – тада су у писмености функционално били разграничени српскословенски и народни језик – у дру-

гој половини XVIII века, у складу са захтевима новог времена, затим с појачаним штампањем књига, а нарочито у складу с епохом просвећености која се приближавала, шира неразумљивост рускословенског (а и руског), посебно у текстовима које је требало писати са световном тематиком, условила је стварање новог типа књижевног језика код Срба, познатог у нашој науци под именом *славеносрпски*. Може се рећи да је до извесних измена, србизирања рускословенског (а и руског књижевног) језика у поменутих текстовима долазило, заправо, и раније, одмах чим се осетила потреба за тим. Познато је, на пример, да је тако измењено писао одређене речи још млади Јован Рајић (1726–1801) у свом препису немачког речника 1741. године. Такође је познато да је Захарија Орфелин (1726–1785) своје ране песме писао и објавио углавном славеносрпским типом књижевног језика. Имајући стално пред собом одговарајуће рускословенске (и руске књижевне) речи, њихов несрпски фонетизам и морфологију, наши људи су, полазећи од њих, спроводили у њима потпуну или делимичну србизацију. Она се огледала (а) у преузимању српске уместо рускословенске речи, (б) у фонетском и морфолошком адаптирању према српском језику одговарајућих рускословенских речи и облика и (в) у замењивању, што није био чест случај, рускословенских језичких одлика одређеним српкословенским особинама. Полазећи, дакле, од једног граматички потпуно организованог језика, рускословенског или славенског како се он онда звао, српски писци, наравно они образованији који су познавали тај језик, могли су лакше спроводити његову србизацију. С општом заједничком тежњом, присутном нарочито у почетку славеносрпског периода, да се много не удаљују од рускословенског језика који је основа њихове писмености и образовања – српски писци, мењајући фонетску а нарочито морфолошку страну поменутог језика, тим поступ-

ком су стварали, поред осталог, и мешовите форме (типичне славеносрбизем) које су у себи, у једној лексеми, у једном облику, показивали интегрисаност црта двају језичких нивоа: и рускословенског (одн. руског) и српског народног (нпр. *восітреїшао, совјетшоао, воїијући, входећи, ойшчеї челоївјескої жиїиїја, свободан, добродјетелан, у соїласиїу* и сл.). Испуњавајући на тај начин основни захтев да одговарајућу рускословенску (одн. руску) реч или облик учине разумљивим српском читаоцу – а у том поступку неко је био више а неко мање успешан – поменути писци су истовремено ступали, у граматичком смислу, на терен који за таква њихова решења, србизирања, није имао ни постојећу, ни написану, кодификовану норму. То је код појединаца доводило до извесних лутања у овом погледу јер су неки, као што ћемо видети, били за већу србизацију, за писање народним језиком, неки су били за језичку диференцираност у зависности од жанра дела које пишу, неки су били за мање србизирање својих текстова док су неки пак били за ненапуштање рускословенског, за његову или делимичну или општу књижевнојезичку употребу код Срба. Овакве концепцијске разлике нису, у основи, спречавале продор славеносрпског језика у одговарајуће текстове намењене широј читалачкој публици. Ово значи да је поменути нови тип књижевног језика, славеносрпски, ширио своју употребу и да се почео развијати тако да је његова властита србизација постала *процес* који се из деценије у деценију све више појачавао. У таквој његовој еволуцији која се одвијала у краткотрајном времену његовог егзистирања у српској култури, није било услова за стручно нормирање тога типа књижевног језика. Његова норма се тек у њему самом стварала, њу је требало тек описати, граматички уобличити и кодификовати.

Међутим, својим присуством и употребом у српској средини рускословенски језик је, поред осталог, допринео не само, како смо ре-

кли, стварању славеносрпског типа књижевног језика, већ и писању на српском народном језику, што су поједини писци и чинили или у свим својим делима (нпр. Емануил Јанковић 1787, 1789) или само у неким (нпр. Захарија Орфелин 1762–1763, Јован Рајић 1791, Јован Мушкатиновић 1787, Никола Стаматовић 1793, Михајло Максимовић 1792, Викентије Ракић 1798, 1799, 1804, Стеван Стратимировић 1800, Гаврило Ковачевић 1804 и др.). Рускословенски је допринео, такође, и формирању схватања о томе какав књижевни језик Срби треба да имају, јер се он показао, већ у почетку своје употребе у српској средини, као извесна негација самог себе: *да он не може йосїаїиї срїски књижевни језик*. Тако је током друге половине XVIII и првих деценија XIX века, изузев ретких појединаца, мислила већина српских писаца. Познато је Орфелиново мишљење (1768) о потреби превођења с руског или посрбљивања овог језика за потребе српског читаоца. Такође, важно је имати у виду и изјашњавање Доситеја Обрадовића (1783) како он мисли „дати на штампу, с грађданским словима, на наш прости српски језик, једну књигу која ће се звати Совјет здраваго разума“ и која ће „написана бити чисто српски [...] да је могу разумети сви српски синови и кћери од Црне Горе до Смедерева и до Баната“, јер „општи прости дијалект сви знаду и на њему сви, који само знаду читати, могу разум свој просветити, срце побољшати и нараве украсити“, а тако ће једино успети „преводећи на наш језик златне и прекрасне мисли учени[x] људи [...] и свет разума, чак до прости[x] сељана и до сами[x] пастирски[x] колиба, раширујући“; писање народним језиком, односно једним типом језика у свим текстовима без обзира на њихов жанр, одлика је књижевнојезичког поступка Доситеја Обрадовића због чега га академик Никита Иљич Толстој сматра основним реформатором српског књижевног језика.

– *наставиће се* –

Разговор са Радмилом Иветић, председницом удружења Банка хране

Грађани и Црква у борби против глад

Разговарала Славица Лазић

фото: www.ekapija.com

Број гладних у Србији сваке године расте. Истовремено, расипање хране је у порасту. Како поправити суморну истину да је проценат сиромаштва у земљи, према подацима Републичког завода за статистику, чак 24,6%? Сваки четврти грађанин, или 1,8 милиона људи живи на ивици сиромаштва. Добри људи, окупљени у невладиној организацији Банка хране од 2006. године прикупљају храну и укључују се у борбу да гладнима обезбеде бар један оброк.

После девет година деловања Банке хране у Србији, можете ли рећи да сте задовољни резултатима?

— С обзиром на то да се налазимо у сличној ситуацији као већина организација, односно да радимо под отежаним условима — са минималним расположивим средствима, финансијским пре свега а самим тим и у људству, можемо бити задовољни постигнутим резултатима. Са укупним буџетом од 129.700 евра прикупили смо укупно 780 тона намирница — тржишне вредности преко 1.300.000 евра, и у сарадњи са преко 100 организација и социјалних установа, поделили најугроженијим суграђанима, реч је о преко 85.000 корисника. Захваљујући финансијској подршци наших дугогодишњих партнера успели смо да оства-

римо наведене резултате. Последњих неколико година се и не обраћамо компанијама за донације у намирницама, јер не располажемо довољним капацитетом — како техничким тако и у људству, већ делимо само оне које добијемо. У земљама Европе, где је животни стандард много виши него код нас, банке хране углавном функционишу по принципу волонтирања (95% су волонтери), док је код нас то немогуће на дуже време.

Да ли и колико расипамо храну? Колико је неухрањених у Србији и како ускладити обе појаве?

— Храна се, нажалост, расипа у огромним количинама. Према незваничним подацима, у Србији се годишње баци око 250.000 тона хране. Због лоше економ-

ске ситуације, велики број грађана није у могућности да себи обезбеди балансирану исхрану, односно велики је број неухрањених, нарочито међу ромском популацијом.

Такође, чак 42% укупне количине бачене хране баце наша домаћинства. Свака породица би могла да смањи проценат бачене хране на разне начине: да планира сваку куповину, сервира мање порције како не би долазило до вишка хране која ће се на крају бацити, чува храну у складу са упутствима на амбалажи итд. Бацање хране значи бацање новца! Крајем месеца у Француској ће бити усвојен закон у вези са смањењем бацања хране, а у Србији је формирана радна група која ће се бавити истом идејом. Планирано је да се у Европи смањи бацање хране за 50% до 2025. године.

Не располажемо податком колико је неухрањених у Србији, нема ни у назнакама податка о броју потенцијално гладних људи.

Сиромаштво с једне стране и разбацивање хране с друге стране говори о томе да недовољно бринемо о људима који су наше комшије, суграђани, можда и рођаци. А то је такође и суморна слика наше недовољне хуманости да од нашег вишка не помажемо онима којима је то можда једини оброк. Све се своди на хришћанске обрасце доброте и солидарности, на којима се базира рад Банке хране.

Број гладних све већи

На који начин се Црква укључује у акције дељења и донирања са Банком хране и да ли се та сарадња може унапредити?

– Водимо евиденцију када, коме и колико донирамо, тако да и народним кухињама при црквама (у Француској улици) или манастирима (Сланци, Јаково, Света Петка Извор) донирамо када смо у могућности, односно као и свим удружењима, међу којима су и Коло српских се-стара (из Крагујевца и Чачка). Недавно смо усмерили значајне донације једног хотела и ресторана на народне кухиње при манастиру у Сланцима и Цркве у Француској улици. За сада не можемо да планирамо унапређење сарадње с обзиром на то да немамо редовних донација, али ускоро би требало да отпочнемо један нови пројекат који би нам омогућио унапређење сарадње са многим удружењима укључујући и СПЦ.

Колико показујемо солидарност и хуманост – од појединачних случајева до институција и компанија и колико се разликује проблем са гладнима у великим и малим срединама?

– Сматрамо да солидарност и хуманост јесу присутни у на-

шем друштву, али услед ниског стандарда, велике кризе и превеликог броја захтева за помоћ, стиче се утисак да је проблема превише, а недовољно могућности и начина да се сваком помогне. Иако постоје компаније које су друштвено одговорне и које помажу рад организације као што је Банка хране Београд, ипак сматрамо да би солидарност и човекољубље требало више јавно заговарати и на тај начин утицати на појединца, нарочито на млађе нараштаје. На основу искуства рекли бисмо да је лакше упутити помоћ особама које живе у граду. Доступније су им народне кухиње, разна удружења, организације, Црвени крст итд. У мањим срединама је сигурно теже доћи до помоћи, због недовољне развијености локалне средине. Повећани број несрећних људи који су гладни бележи се у градовима на југу и југоистоку Србије. Тај број је зими већи, јер су лети људи запослени на сезонским пословима па могу лакше да се прехране.

Како да унапредимо донирање и поделу хране, како да промовишемо солидарност међу грађанима и колико Црква, као институција од највишег поверења може ту да помогне?

– Донирање и поделу хране можемо промовисати кроз разне хуманитарне акције и догађаје. Банка хране већ годинама организује акције оваквог типа кроз које апелује како на хуманост појединаца тако и на друштвено одговорно пословање компанија. Црква би такође могла да апелује за донације повременим јавним обраћањима заједници. Постоје разни начини да се унапреди донирање хране као што

је на пример увођење таксе за произвођаче и велетрговине са називом „хуманитарни динар“ на најскупље намирнице и пиће, сразмерно вредности, а да се та средства донирају удружењима која се баве обезбеђивањем хране најугроженијим групама у нашем друштву. Постоји огроман празан простор у који могу да се укључе верници и свештенство СПЦ како би помогли гладне и обезбедили им бесплатни ручак. После Литургије, свака парохија може да се организује и служећи гладне, служи Литургију после Литургије. И помоћ гладнима је смисао нашег црквеног саборавања. А свештеници и верници познају ситуацију на терену.

Корисници којима донирате храну су деца, старе особе, самохрани родитељи, особе са инвалидитетом, избеглице и интерно расељена лица, Роми, незапослени, бескућници, корисници „сигурних кућа“... Колики је њихов број, могу ли се путем донација од компанија и индивидуалним донацијама задовољити њихове потребе?

– Сваког месеца помогнемо око 1.800–2.000 лица, што представља кап воде у мору. Наше донације су исувише мале да могу да задовоље потребе угроженог дела нашег становишта, требало би још најмање пет банака хране широм Србије, као и да се укључе локалне власти.

11.800 деце има само један оброк у народним кухињама

Колико људи константно помажете, чији живот дословно зависи од Ваше помоћи?

— Ми донирамо намирнице крајним корисницима посредством других организација и установа која помажу угрожене и које имају евиденцију о својим штићеницима. Није нам у мандату да делимо појединачне донације тј. да обилазимо и упознамо сваку породицу понаособ јер би нам у том случају требао већи тим, више средстава, додатна возила. Свакако да чинимо и изузетке. С обзиром на то да скоро свакодневно добијамо захтеве за помоћ у храни, ми само „гасимо пожар“ тј. „пружамо прву помоћ“. Многима, који су се у тренутку нашли у веома тешкој ситуацију (остали без посла па док се не снађу или остали без средстава јер чекају исплату прве пензије итд.) много значи што могу да рачунају на некога ко ће им помоћи тј. што имају коме да се обрате за помоћ. Безизлазне ситуације су свакако најтеже за свакога те и најмања помоћ много значи.

Показујемо ли довољно љубави и човекољубља? Да ли је у Србији успео да оснажи концепт да је локална заједница целина о којој брину и корпорације, чија добра дела имају за циљ да направе позитивне промене у животу људи те заједнице? У свету је јак тај вид филантропије тј. промоције друштвено одговорног пословања.

— С обзиром на то да у нашој земљи све више компанија оснива своје фондације и да готово све веће компаније имају развијено, односно развијају друштвено одговорно пословање, може се рећи да смо на путу ка бољем и одговорнијем друштву. На том пољу се развија и конкуренција с обзиром на то да се организују разне врсте награда, што је веома добар знак за цивилно друштво — могу се очекивати

фото: www.bankahrane.org

већа давања од стране компанија. У исто време, може се рећи да је данашњи појединац превише оптерећен својим свакодневним проблемима и због тога се стиче утисак као да смо мало посустали по питању међусобног разумевања. Надамо се да ћемо успети да сопственим примером и великим радом утичемо на ширу заједницу и заједно допринесемо смањењу сиромаштва у Србији.

Храна је од виталног значаја за сваког појединца. Она представља универзално добро на које свако биће има право. И ми се залажемо управо за то!

Наша стварност

Колико и на који начин помажете Србе на КиМ?

— Нажалост нисмо у могућности да помажемо Србе на КиМ јер немамо логистичка средства а ни редовне донације.

Статистика је неумољива — сваки четврти грађанин Србије или 1,8 милиона грађана живи на ивици сиромаштва. Да ли се овај тренд наставља, каква је ситуација на терену? Колико и на који начин свештенство СПЦ на парохијама може да помогне угроженима?

— Ми на терену не видимо да се ситуација побољшава, напротив, бе-

лежимо пораст захтева за храном, посебно појединаца, а знајући да Банка хране сарађује искључиво са удружењима, организацијама и социјалним установама, не видимо често како да конкретно помогнемо, посебно драстично угроженим случајевима. Свакако да правимо изузетке за породице које су у веома тешкој ситуацији, не можемо а да им не помогнемо. Статистика, правила су једно а живот је друго.

Свештеници улазе у сваки дом и знају стање на терену. То отвара могућност да сви заједно помогнемо верницима, комшијама, заборављеним пријатељима и суграђанима.

Како подићи јавну свест у Србију о проблему сиромаштва?

— По овом питању медији имају велику, да не кажем пресудну улогу, посебно електронски јер су најмоћнији, тј. дају највеће ефекте, чинећи невидљиве људе и ситуације видљивијим, што омогућава да се одреагује и то веома брзо. Са већим „откривањем“, приказивањем сиромаштва постојале би веће шансе да се помогне угроженима, односно да се смањи сиромаштво. Увести у школе и парохијске домове тзв. „хуманитарни час“ у оквиру којег би се разговарало о темама као што су сиромаштво, солидарност, филантропија, волонтирање итд. што би допринело ширењу таквих вредности у друштву. ■■

Сећање на Новомученике Јасеновачке

Молитвени споменик пострадалима

Још нисмо до краја истражили све гробнице и јаме, нарочито Саву, највећи српски гроб од извора до ушћа. Овде су дивље звери мучиле, скрнавиле, иживљавале се, убијале ножем, маљем, давиле у реци, ретко пуцале, да се не би чуло, у децу, у своје дојучерашње комшије, пријатеље, суграђане друге вере и нације...

Празничним вечерњим богослужењем у присуству Владике славонског Јована, умировљеног Епископа захумско-херцеговачког Атанасија 21. априла 2016, у манастирском храму Рођења Светог Јована Крститеља у Јасеновцу започело је обележавање 75. годишњице од почетка и 71. годишњице од престанка рада система концентрационих и логора смрти Јасеновац. Сутрадан, 22. априла у Храму Светог пророка Илије у Млаки Светом Архијерејском Литургијом, коју је уз саслужење П. Г. Архијереја: пакрачко-славонског Јована и умировљеног захумско-херцеговачког Атанасија, свештенства и монаштва, служио Митрополит загребачко-љубљански Порфирије, обележен је централни молитвени догађај сећања на Новомученике Јасеновачке и на све пострадале током Другог светског рата. Беседећи Митрополит Порфирије је рекао да се налазимо на месту страдања, месту Голготе али и Васкрсења, на месту победе над смрћу. Подсетио је да нисмо ту да би се бавили математиком или аритметиком, јер „тамо где је и један једини пострадао у име Христово, ту је Христос, ту се налази Црква Његова“. Умировљени Владика Атанасије је рекао да је „ово је страшно место нашег постојанства, нашег опстанка и нашег усправног васкрсног става – крсно васкрсног“. На крају је Владика Јован, позвавши све окупљене да редовно обилазе манастир Јасеновац у који је недавно стигло сестринство, истакао да нема већег споменика који човек може подићи од молитвеног споменика. „Тај молитвени споменик овде на нашем Новом Косову подиже се свакодневно у молитвама сестара свештене обитељи Јасеновачке. То је први и најважнији споменик на који смо научени – спомен имена Господњег, спомен који тугу,

Дан сећања на жртве усташког злочина

Комеморативна свечаност у Спомен подручју Доња Градина почела је 8. маја 2016. г. полагањем венаца на гробном пољу „Тополе“, након чега је на гробном пољу „Хрстови“ служен парастос на српском, јеврејском и руском језику. Парастос за православне жртве логора Јасеновац служио је Њ. П. Владика бањалучки Јефрем, за страдале Јевреје молитву је служио рабин Јеврејске заједнице у Србији Исак Асиел, док је у име убијених Рома молитву говорио Драгољуб Ацковић.

Венце је положила 21 делегација – председници Србије и Републике Српске, затим представници две владе, преживели логораши, борацка удружења, као и амбасадори, међу којима и представници Израела и Немачке.

горчину и муку страдања преображава у праштање, у Васкрсење, у нови живот!“

Након Свете Литургије у манастирском храму Рођења Светог Јована Крститеља, у присуству верног народа и гостију, Владика Атанасије је освештао славско жито и преломио славски колач у славу Божију, а у част и спомен свих Светих Новомученика Српских који венац славе задобише због верности Богу и Божијој правди.

З. Н.

Извор: Епархија славонска

– Од Свечовека до Богочовека –

Живот и рад Епископа Николаја

– 9. део –

Метод

Радован Биговић

У својим делима Николај нигде посебно не говори о неком или о неким богословским или филозофским методама, што не значи да је неметодичан и несистематичан. Напротив, код њега има много разноврсних методолошких поступака. Пре него што се укаже на неке од њих, ваља назначити неке Николајеве препознатљиве карактеристике. По вокацији је био песник и имао је невероватну моћ рецепције, дар посматрања, самопосматрања и запажања, као и моћ изражајности. Интуицијом се удубљивао у тајне природе, ослушкивао њен глас, разговарао с њом на неком чудесном језику који је знан само песницима и великим духовима. У почетку је то било можда само на нивоу психологије својствене генијима, да би се касније преобразило у созерцање, умно боговиђење и сагледавање ствари и појава у њиховој непатворености. Његови почетни радови су махом импресионистички.

Имао је и дар чуђења и дивљења пред светајном света и живота, без чега, како се мисли, нема ни теологије ни филозофије. Овome треба додати и дар просуђивања и критике. Тај критички суд, током времена, он ће саобразити саборном суду Цркве, и од њега нико и ништа неће бити поштеђено.

Иако то није нигде експлицитно рекао или написао, Николај се стално држи једног начела: *садржај одређује метод, а не метод садржај*. Метод и садржај се органски прожимају и битно су међузависни. Тим принципом се он и разликује од српских богослова свог времена. Новија српска теологија била је потпала под утицај методолошких начела схоластике, и то у оном најгорем смислу, као и одређених метода модерне науке и филозофије где је важило правило: *бићан је метод, а не садржај*. Иако је у почетку и сам склон школском и натуралистичком богословљу, Николај је

настојао да поврати аутентичне методе православног богословља, и у томе је умногоме успео. Теологију не посматра „споља“, већ изнутра, из саме Цркве. Она се не учи из књига, часописа, студија, премда је и то неопходно, већ активним благодатно-подвижничким животом у Цркви као Телу Христовом. Сазнање Истине подразумева општење и заједничарење са Истином.

Условно речено, Николајеве методе се могу поделити на *методе истраживања* и *методе излајања*.

Методи истраживања

1. Априорно-апостериорни метод

Видљиво је да Николај у почетним радовима користи *априорно-апостериорни* или *дедуктивно-индуктивни* метод. Наиме, он полази од основних истина Откровења као апсолутно извесних, а при том има и непосредно сазнање о Богу, из чега касније све остало изводи. Тиме се његова мисао надовезује на класични онтологизам (дедуктивни или априористички метод). Истовремено, он полази од творевине Божије, од нечега што није сам Бог, што је у онтолошком и егзистенцијалном смислу после Бога, али не само по себи довољно и независно од Бога, из чега опет изводи закључке (апостериорни или индуктивни метод). Да би премостио замке класичног онтолошког дуализма, у неким радовима користи *символички* метод.

У поохридском периоду, када је коначно увидео да је та теологија немоћна и безживотна, и када је увидео да је за истинску теологију основна претпоставка коренита, онтолошка промена људског бића, он користи његов нов метод који се може назвати *аксејским* (благодатно-подвижничким) или методом *очишћења*.

2. Аскетски метод

Долазећи на овај свет, човек је несавршено биће, подложно греху и смрти.

Владика Николај Велимировић

Цела његова природа и све сазнајне моћи заражене су грехом, и као такве немоћне да сазнају Истину. Пут који претходи истинском сазнању и богопознању јесте пут очишћења, што се постиже мукотрпним трудом и благодаћу Божијом. У једној беседи на 13. јануар он каже: „О браћо моја, није оно Бог што се види телесним очима. Оно што се види у васцелој природи јесте само нешто од Бога; и оно што се види у телесној ризи јесте само нешто на човеку. Бог је љубав, браћо, што небо спушта на земљу; и човек је љубав, што земљу диже к небу“ (*Охридски пролој*, 31). Другим речима, људско сазнање и теологија, до којих човек долази неким природним способностима, само су наличје Истине. Веровати у Бога и говорити о Њему, а немати општење с Њим, није друго до „презрење Бога и – бласфемија“ (*Пошреба ошчишћења с Богом*, СД XIII, 133). Богоопштење пак претпоставља: покајање, молитву, пост и друге благодатне и освештане даноноћне подвиге Цркве. Неопходно је „безгрешну Личност Богочовека Христа учинити суштином своје личности“ (Јустин Поповић, „Оправдање аскетизма“, *Православна хришћанска заједница* (1928) 2, 6). Помоћу врлина се чисте органи сазнања, низводи се у срце тајанствена Личност Богочовека, и тада оно постаје јединствено врело и покретачка сила сваке мисли. Сазнања Истине и Добра нема мимо Христа и насупрот Њему (*Охридски пролој*, 14).

Аскетски метод је метод *доксологије* (слављења Бога) и *молишве*. Сва је Николајева мисао њом натоплена, из ње

извире и приказује се као непрестана молитва и доксологија. На ово су многи указивали, посебно Јустин Поповић. Он каже: „Он (Николај) молитвом мисли, молитвом философира. Осећа се да кроз њега говоре светлосне душе великих подвижника православних, нарочито чаробна душа Светог Симеона Новог Богослова. Он молитвом осећа Бога, молитвом осећа и сву твар... Кроз дивне молитве нашег псалмопевца струји душа Свечовека. Његове молитве одишу васељенском душом“ (Јустин Поповић, *Предговор за Молишве на језеру* (5. издање), Шабац 1988, 6–7). Његов благодатно-подвижнички метод је *анаџошки*. Своје биће непрестано узводи на виши ступањ постојања. Све више се уподобљава Богу и сазнаје Његово биће.

Аскетски метод претпоставља метод *џосџејеносџи*. Увек се иде од лакших ка тежим подвизима, од плотског умовања ка умном боговиђењу (созерцању). Ако се један ступањ лествице прескочи, то значи враћање на почетак. Код Николаја је видљиво да како духовно узраста, тако богословски напредује. Ту постоји симултаност. Он следује Светим Оцима и Богочовеку Христу. Зато и сам каже: „Наш начин мишљења зависи од нашег начина живота. Један узвишен начин мишљења могу имати само људи чиста и узвишена живота“ (*Мисли о добру и злу*, СД VIII, 759). Због тога је он више ценио источну него западну мисао. На Истоку су мисао и пракса одговарали једно другом, што на Западу није био случај. Овде ипак треба истаћи, иако ће о томе касније бити више речи, да се Николајев аскетизам не подудара са оријенталним. Аскетски живот сам по себи, како је на Далеком Истоку схваћен, не значи много. Без благодати Божије подвиг не доноси праве плодове: „Без Божије истине ми не можемо доћи ни до Истине ни до покоја“ (Исто, 753).

Када је Николај осетио присуство Бога у себи и то да Божанске енергије Духа Светог струје његовим бићем, тада више није посматрао Бога кроз природу. Напустио је непоуздане воде натурализма. Хришћанска вера за нас више није вера принципа и правила на основу првих догађаја, колико је, пре свега, нежно-вољени однос к Личности Господа Христа, и кроз Њега и у Њему са другим члановима Цркве (*Православна Црква и узрочносџи у свешџу*, СД XIII,

Читаоцима *Православља* представљамо одабране одломке из књиге блажене успомене о. Радована Биговића *Ог Свечовека до Боџочовека* (Р. Биговић, *Ог Свечовека до Боџочовека: хришћанска философија владице Николаја Велимировића*, Друштво Рашка школа, Београд 1998).

392). Он више не говори само о Богу, него живи у Богу и по Богу. Он, као и сви велики теолози, *сведочи* о небеској реалности коју је доживео у опиту вере.

Овај аскетски метод, у свој његовој сложености, Николај је разрадио у краћем спису под насловом *Рајска џирамида*, који умногоме подсећа на *Лествицу* Светог Јована Лествичника. У том контексту се овај метод може назвати и свтотајинским, јер се кроз Свете Тајне Цркве разоткрива тајна Божанског Бића.

Методи излагања

Николај је један од највећих мисионара које је имао српски народ у овом веку. Код њега постоји само један циљ – да *убеди* и *џридоџи* за Христа. Да би то постигао, користи разне начине, водећи стално рачуна о томе *џде* и *коме* говори о вечној и непролазној Истини. Било му је важно да то учини у лепој форми и бираном речју.

Сва његова мисао је у суштини својеврсна *џзџеза* Библије. Откровење Божије, библијске истине Николај усваја као своје, чини их садржајем свога живота, и тумачи свету и времену. На основу библијске историософије, библијских старозаветних и новозаветних догађаја, он осветљава, како каже Епископ Амфилохије Радовић, „историјска збивања од времена Кајиновог братоубиства до дана данашњег“ (А. Радовић, *Тумачење Сџароџ Завџта кроз векове*, Београд 1979, 195). Када се дотиче небиблијских истина и погледа на свет, опет их Јеванђељем мери и проверава. Код тумачења Вечне Речи користи своје енциклопедијско знање из других наука, и често се ослања на тумачења Светих Отаца. Метод који преовлађује у његовој егзегези јесте *символички*.

1. Символички метод

Символичком егзегетском методу претходило је један метафизички став. Свет, све што је створено, није „ствар по себи“, није то самодовољни свет који се може сам по себи и из себе разумети, како су то мислили механицистичко-материјалистички философи. С друге стране, тварни свет није „тамница“, привид, сан,

како се представљао у разним видовима акосмизма. Видљиви свет је за Николаја символ невидљивог света. Без свога Творца, тај свет је неразумљив и несхватљив. Свака ствар у природи је *символ* Божанског бића, а сваки догађај је сигнал Божанског збивања (деловања). Природа и историја се не могу објаснити помоћу њих самих, нити пак Јеванђеље самим текстом и унутрашњим контекстом.

Символички или типолошки метод тумачења доминирао је на православном Истоку почев од IV века, и Николај се само надовезује на ту традицију. Међутим, треба нагласити да се сам појам симvola и његово значење код Николаја понекад разликују од разумевања тог појма код Отаца Цркве, што има за последицу да његов символички метод није увек идентичан њиховом. У суштини је много ближи алегоријском методу, што се може видети из дела: *Релиџија Њџошева*, *Речи о Свечовеку*, *Символи и сиџнали*, *Раџи и Библија* и *Номолоџија*. Аутентичном символичком методу Цркве он се понајвише приближио у *Омилијама* и *Охридском џролоџу*, премда се ни ту не могу поистоветити.

Осврћући се на егзегетску мисао Владике Николаја, Епископ Амфилохије Радовић истиче да је његов егзегетски метод, заступљен у *Раџу* и *Библији*, *Номолоџији* и *Символима* и *сиџналима*, „веома сродан ако не истоветан са егзегетским предањем преподобног Симеона Новог Богослова, преподобног Максима, ареопагитских списа и сличних древних егзегета“ (Исто, 196), као и да појам „символа“ код њега добија „изворно значење“ (Исто, 197). Формално посматрајући, овај став се може прихватити, јер Николај одиста, као и они, користи символички метод. Међутим, сам појам симvola код њега нема, или нема увек, оно значење које има код њих. Изворно значење симvola подразумева сједињење два света, две реалности. Код Николаја је символ, у суштини, само *знак* који указује на другу реалност. Код Светих Отаца символички метод је утемељен на христологији, код Николаја на метафизици панентеизма и акосмизма, на шта је указивао и Димитрије Најдановић (Д.

Најдановић, *Три великана*, 180). Ако ове додамо чињеницу да је у поменутим делима његова христологија, најблаже речено, дискутабилна, то још више упућује на закључак да се његов симболички метод не може поистоветити са тим методом код Светих Отаца.

Код разумевања Николајевог символизма, и уопште његове мисли, посебну тешкоћу ствара то што он често идентификује метафизичке и аксиолошке судове. Наиме, суочен са временом и културом која је обоготворила твар, која је материју прогласила за највећу вредност и једину реалност, апсолутно јој потчињавајући човека, он таква схватања као хришћански теолог критикује, истичући да она за човека није ништа, а камоли све. Као вредносни суд то се и може прихватити, али ако тај суд истовремено постаје и метафизички, што је код њега случај, онда то води у панентеизам и акосмизам. Свет не само што нема вредност за човека, већ нема ни свој метафизички ентитет, реалност (супстанцијалност). Ако се пак пориче реалност твари, тада се пориче и Творац. Из овога онда логично следи да и символ нема никакву реалност, већ да је само *знак* неке друге реалности. Са сигурношћу се може тврдити да Николај није био по убеђењу панентеиста, акосмичар, јер од почетка прихвата основне библијске истине о Богу, свету и човеку, али да је необазривом идентификацијом вредносних и метафизичких судова вероватно несвесно у то упадао. Управо због тога његове онтолошке и космолошке ставове треба више тумачити као аксиолошке, јер је његова основна интенција да одбрани хришћанство од савремених материјалистичких и атеистичких метафизичких и аксиолошких теорија. У својим позним радовима Николај је покушао да коригује неке претходне ставове о појму и значењу символа, чиме се приближио православној егзегетској традицији, иако је никад није до краја јавно артикулисао.

Честа употреба симболичког метода вероватно је и навела Најдановића да целокупно Николајево богословље назове богословљем симболичног реализма (Исто, 180). Символичким методом Николај не тумачи само Јеванђеље, већ и историју и културу, па и саму природу. Био је веома критичан према тзв. историјско-критичком методу, који су у својим тумачењима користили Штраус,

Шлајермахер, Ренан и други (Упореди: *Ойозиција Богу*, СД XI, 685–688).

2. Аналогијски метод

Као ванредан познавалац људске психе, етнопсихологије свога народа, његовог степена духовне и интелектуалне просвећености, његове склоности да прихвата у сликама, метафорама и паралелама, Николај често користи *методологије*. Када, рецимо, хоће да објасни однос Бога и света, он користи аналогију сликара и слике. Ова и сличне аналогије код њега се стално срећу, чак и кад говори о најсуптилнијим стварима и проблемима. Тај метод се некад претвара и у логично закључивање. Као што нема слике без сликара, тако нема творевине без Творца. Као што се на свакој слици манифестују дух и особина сликара, тако се и на творевини одражавају особине њеног Творца. Овај метод ће посебно доћи до изражаја у *Религији Његошевој* и у многим другим проповедима. Природа, као слика и символ Бога, јасније говори о Богу него све остало. „Сва бића Божија, сведоче о Твоме Бићу јасније него сат о сајцији, и град о градитељима, и песма о певачу и реч о језику и разуму.“ (*Молитва за безбожнике*, СД VIII, 388).

Николај као оратор овај метод користи много. Он делује уверљиво и убедљиво. Међутим, као богослову много му смета и наноси велике тешкоће. Он није адекватан за богословље, посебно ако се користи и кад треба и кад не треба. Тада се стварају натуралистичке и антропоморфне представе о Богу.

3. Реторски метод

Николај је био највећи српски беседник, и не само српски. Сва његова мисао је исказана мање-више у проповедничкој и реторској форми, па је и разумљиво што користи методе карактеристичне за реторику. Ту је метод критике, апологије, убеђивања, полемике, поређења, пластичности, што његовој мисли даје раскошност, сјај, а понекад и претеране психолошке ефекте. Све је то пропраћено бриљантним песничким и књижевним језиком у коме се најчешће срећу параболе, метафоре и контрасти, о чему ће бити више речи у поглављу о беседништву.

4. Синтетички метод

С правом би се Николај могао назвати бриљантним синтетичким умом. Го-

тово задивљује његова моћ синтезе, моћ да некада у једној речи, или у једној реченици, искаже оно за шта су многим потребне књиге. Код њега се јасно види да синтези претходе мукотрпне године анализе. Та синтетичка моћ дошла је посебно до изражаја у делима: *Теодул*, *Српски народ као Теодул*, *Касијана*, *Љубосићински сѝослов*, *Мисли о добру и злу*. Надахнут свештеним Предањем Цркве, он је ту сабрао оно што је непролазно и вечно, и оно што је за непролазност и вечност. Ту му се свака мисао синтетизује и сабира у Богомисао. Када је писао студије о Његошу, Карлајлу, Толстоју, Шекспиру, Достојевском и Ничеу, користио је комбиновани аналитичко-синтетички метод излагања.

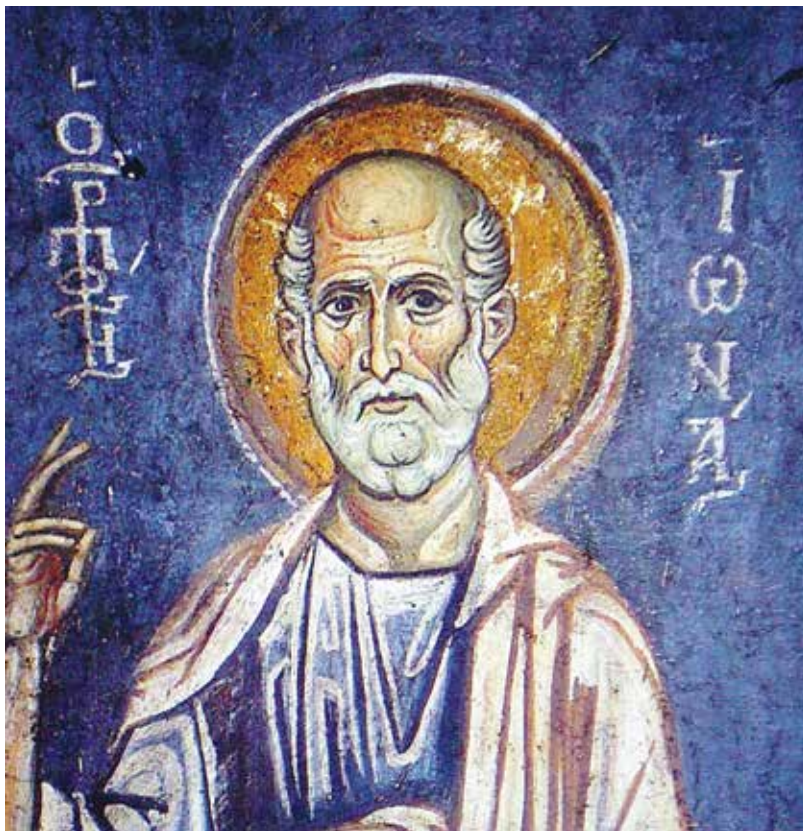
5. Критички метод и метод генерализације

Као начин излагања и ова два метода су присутна код Николаја. Критици је подвргавао све форме модерне културе, а посебно западно хришћанство и културу. Та критика није ишла за детаљима, већ за оним што је есенцијално и битно. Но, и поред тога, за његову критику се може рећи да је понекад више идеолошка него научна и објективна. Када се осврће на поједине проблеме, он најчешће користи принцип *нејативне селекције* и силогистичку логику, и то касније генерализује, што унапред ту критику чини једностраном. Ово посебно долази до изражаја у његовим размишљањима о Европи која је изложио у списима *Римски католицизам* и *Изнад Истиока и Зайага*. То опет никако не значи да је његова критика без основа.

Овде треба посебно подвући да сви ови методи нису независни један од другог. Напротив, они су међузависни и комплементарни. Он их вешто комбинује и један другим надопуњује, тако да у сваком појединачном делу можемо срести право обиље методолошких поступака, што даје посебан квалитет.

Ако се изван школских оквира и подела посматра његов метод, онда се може рећи да је њему Христос коначни метод и Истина. Њиме мери себе и све око себе: творевину, културу, историју, догађаје и личности. По том приступу богословљу, у којем је Христос центар света и Пут за све, он је одиста сличан и истоветан великим теолозима и Оцима Цркве. ■■

– Нека питања из Старог Завета –

Св. Пророк Јона, средњовековна фреска (извор: Јандекс)

Бунтовни пророк Јона

Проф. др Родољуб Кубаи

По много чему је *Књига пророка Јоне* особита у односу на остале пророчке списе. Од пророчких елемената у њој се налази само једно пророштво (3, 4), које се није испунило на начин и време када га је пророк најавио. Необично је и то што он није пророковао у Израилу, него га Бог шаље у Ниниву. Читава приповест о Јони је у садржинском и литерарном смислу кратка и језгровита, али идејно-теолошки слојевита и вишезначна. Време настанка *Књиге* је период после ропства у Вавилону. Постоји неколико озбиљних аргумената који на то указују. Комплексно је питање књижевне врсте у којој је састављен овај спис. *Књига* не представља збирку пророчких говора, као што је то случај код других пророчких текстова. С обзиром на то да се описују неке

згоде из живота пророка, раније се спис доживљавао као историјско штиво. Међутим, темељније историјско-филолошке анализе показују да *Књига* није писана као историјски извештај, који за предмет има историјску причу која се односи на пророка Јону и Израил из његовог доба. Стога је за разумевање битно одређење самог жанра у којем је писац саставио спис. Начелно, она се жанровски сврстава у прозну, приповедачку књижевност, осим псалма у другом поглављу (2, 3–10). Најближа је новели, мада има елемента мидраша, сатире и ироније, са наглашеним дидактичким елементом.

Јона је средишњи лик *Књиге*, а читава приповедање се одвија кроз интеракцију Јоне и осталих ликова. Једна од главних идеја *Књиге* јесте да покаже могућност

и снагу покајања. Писац тиме имплицитно, али недвосмислено показује да се истински однос између Бога и човека не заснива на формално верској или националној основи. Сви они који се истински кају, отварају могућност општења са Богом и могу се надати његовом милосрђу. Огреховљени Нинивљани кроз покајање избегавају казну, чиме се показује да се човек у својој слободи може окренути према Богу и избећи пропаст. То су управо учинили Нинивљани. У том смислу *Књига пророка Јоне* је афирмација људске слободе и могућности. Чак се и Божија намера може опозвати, ако се човек усмери путем добра. Човек својом одлуком и односом утиче на догађаје који су изван његових само људских могућности. То се види и на примеру самог пророка. Јона је

Пророк Јона, илуминација из Месеослова Василија II, 11. век (извор: orthodoxwiki.org)

Васкрсење Христово – Христос као Јона (уп. Мт. 12, 39–40), рад ученика Школе иконописа „ОДИГИТРИЈА“ Епархије зворничко-тузланске

помилован када се нашао у утроби рибе, јер се у молитви обратио Богу. Тиме се превазилази теолошки концепт којим се нужно повезују преступ (грех) и казна. Примери Јахвеове милостивости и сажаливости виде се како у случају Нинивљана, тако и на самоме пророку. Бог преко рибе враћа одбеглог Јону и поново га упућује у Ниниву. Не кажњава га због његове љутње и самовоље.

Богу. Јона се једини не моли, нити показује знаке забринутости за дешавања. Уз то, пагански морнари су побожнији и имају веће поштовање према људском животу од Јоне. Нинивљани се, такође, кају и препознају Божију вољу, насупрот тврдоглавог пророка.

Поред ових важних теолошких аспеката присутних у *Књизи пророка Јоне*, може се увидети и један за библијско предање особен

однос између Бога и човека. У личности Јоне огледа се бунтовни карактер човека. Његова склоност да се супротставља Богу. Јона у два наврата пада у такву јарост да тражи од Бога да му узме живот: *Боље је за мене да умрем него да живим* (4, 3. 8). Јона типски представља сваког човека – он је типичан „Адам“, бунтовник. Приповест о Јони су још Свети Иринеј Лионски и Методије Олимписки упоредили са Адамовим грехопадом. Јонино истрајавање у својевољности и немирење са Божијом вољом саобразно је са Адамовим грехом. Писцу је лик пророка знатно више послужио да у њему сагледа неке типске и базичне одлике човека уопште. Будући да се у лику Јоне огледа човек као такав, то Књигу чини стално актуелном.

Међутим, још један аспект овде је врло важан. У приповести о Јони се показује непосредан и слободан однос између Бога и човека, ослобођен било каквог верског формализма. Пророк је приказан као жив и слободан човек, који своју слободу пројављује у непосредном сучељавању са Богом. Јонина религиозност се огледа у његовој слободи. Само истински религиозан човек може бити тако слободан. Јона тешко схвата науме Божије што и јесте људска особина, али је у свом разумевању и делању искрен. Стога је Бог пун разумевања према бунтовном пророку. Књига се чак и не завршава Јониним покајањем, него Божијим питањем. То је задивљујући моменат ако се узму у обзир данас све присутније „религијске стеге“, које верујуће људе усмеравају сервилној и лицемерној побожности.

Лик пророка Јоне је био врло инспиративан у егзегези црквених отаца, као и ранохришћанској иконографији. Често је у светоотачким богословским узлетима искрсавао надањујући лик пророка. Данас је лик Јоне у теолошким промишљањима готово ишчезао, иако је он на задивљујући начин апотеоза људске слободе и Божијег милосрђа. ■■

– Из православне ризнице тумачења Светог Писма –

Сустрет Васкрслог Исуса Христа и ученика у Галилеји (Мк. 16, 7; Мт. 28, 9. 16) (други део)

др Предраг Драгићиновић

Васкрсење Христово –
силазак у Ад, мозаик
из манастира Неа Мони (1042–
1056. г.), острво Хиос, Грчка
(извор: orthodoxwiki.org)

Како разумети одлазак Васкрслог Христа и његових ученика из Јерусалима у Галилеју?

Галилеја „незнабожачка“

Област Галилеја налази се у северном делу Палестине, западно до реке Јордан. Границе Галилеје мењале су се током историје. Главна места у овој области су Назарет, Капернаум, Кана, Витсаида и Сефора (која се не помиње у Еванђељима). Од 39. године пре Христа Галилеја се налази под владавином Ирода Великог, а у Христово време њоме је владао Ирод Антипа, све до 39. г. после Христа. У Христово време Галилеја је у унутрашњости и по селима била настањена Јеврејима, док су на ободима области били хеленизовани градови. Утицај хеленистичке културе био је осетан у целој области, што се одражавало и на говор становништва које је говорило арамејски, али са утицајем грчког језика на изговор. Земља је била плодна,

тако да је становништво могло да се бави пољопривредом и риболовом, поседујући тако висок степен привредне независности. Римско царство је управљало овом облашћу посредством тетрарха Ирода Антипе, што није било по вољи тамошњем народу. Галилеја је била област најсклонија побуни и субверзивним активностима против римских власти.

Галилеја у Еванђељу по Марку

У Еванђељу по Марку Галилеја игра значајну улогу као место деловања Исуса Христа. Она је место Исусовог порекла (Мк. 1, 9), почетка проповеди Еванђеља (Мк. 1, 14. 39) где се оно брзо шири (Мк. 1, 28). Први ученици су призвани на обалама Галилејског језера (Мк. 1, 16). По синагогама Галилеје Исус изгони демоне, чи-

ни чуда, поучава и многи народ се окупља око њега (3, 7). Из Галилеје Исус креће у Јерусалим где ће пострадавати. Док је Галилеја место где Исус Христос бива прихваћен од народа, Јерусалим је место где ће бити одбачен. У приповести је приметан овај позитиван однос према Галилеји, а негативан према Јерусалиму. Стога не чуди да Господ Христос најављује ученицима да ће га после Васкрсења срести у Галилеји (14, 28; 16, 7). Галилеја је у Еванђељу по Марку terra christiana, за разлику од Јерусалима где је Господ распет. Поред ове наративне улоге Галилеје у еванђелској приповести, евидентно је да она има теолошки значај: она је место одакле почиње проповед Еванђеља и место где ће се Васкрсли Господ срести са ученицима. Стога су ученици у Мк. 16, 7 позвани да се врате тамо одакле је све почело. Тамо где су ➔

слушали његову проповед и гледали његова чуда, не знајући још увек тачно о коме се ради и коме они то следеју; тамо ће бити у стању да коначно и у потпуности схвате тајну његовог послања. Догађаји из Галилеје добиће свој смисао тек после крста и Васкрсења и нема адекватнијег места да тај смисао дође до изражаја од саме Галилеје. Као што је преваскрсни низ спасењских догађаја водио од Галилеје до Јерусалима, тако постваскрсни води од Јерусалима ка Галилеји. Тај акт се може схватити и као отварање Цркве за незнабошце (13, 10), али и као подстрек да се речи записане у Еванђељу по Марку поново читају, овај пут, међутим, у светлости Васкрсења Христовог, које је одговор на многа преваскрсна питања ученика (4, 41; 6, 52; 8, 21. 32; 9, 32; 10, 26. 32).

Галилеја у Еванђељу по Матеју

Еванђелист Матеј од самог почетка маркира контраст између Јудеје и Галилеје. По пророчанствима Месија се рађа у земљи Јудиној (2, 6), али живот му је тамо угрожен, мора одатле да бежи. Враћа се, пак, у Галилеју, у Назарет (2, 22–23). Галилеја је земља у коју ће се Исус још једном повући, после хватања Јована Крститеља (4, 12). Ученици су из Галилеје (4, 16; 16, 13. 18). Исусово присуство у тим крајевима испуњава пророштво Исаије: „Земља Завулонова и земља Нефталимова, према мору, преко Јордана, Галилеја незнабожачка, народ који седи у тами виде велику светлост, и онима што седе у земљи и сенци смрти, њима светлост сину“ (Мт. 4, 15–16; уп. Ис. 8, 23; 9, 1). У Галилеји Исус поучава народ (4, 23–25). Постваскрсну заповест ученицима да иду у Галилеју треба разумети као налог да у Галилеји потраже прибежиште и склониште од Јудејца. Тамо је „гора“ Галилејска где се срећу са Васкрслим Христом. О којој гори је реч? Да ли је овде

у питању само географски појам или и одређена симболика? Три су горе Галилејске које се помињу у Еванђељу: гора кушања Христовог где ђаво узводи Христа на високу гору и где му каже „даћу ти све ово“ (4, 8–9). У Мт. 28, 18 на гори Исус каже: „Даде ми се свака власт“, власт дата од Бога, не од ђавола. Друга гора је место Христове беседе (5, 1. 2; 7, 28; 8, 1), а заповест ученицима да науче све народе „учећи их да држе све што сам вам наложио“ (Мт. 28, 20), што може упућивати да је садржај Еванђеља које се проповеда суштински у Мт. 5–7. Трећа гора је гора Преображења Исусовог (17, 1–9), место где је антиципирана слава којој су ученици сада сведоци. Бивајући са Васкрслим Исусом на гори Галилејској, ученици се присећају свега што се догодило на горама Галилеје. Свим тим догађајима коначни смисао даје сусрет са Васкрслим Христом на гори Галилејској.

Галилеја: простор неочекиваног сусрета Бога и човека

Из свега наведеног јасно је да је Галилеја у еванђелском предању не само географски, већ и симболички простор, простор који је од древних времена одређен да буде месијански. Галилеја је незнатна, незнабожачка провинција и не може се поредити са светим, светлим и вољеним Јерусалимом. Галилејске синагоге не могу се поредити са храмом у Јерусалиму. Међутим, Бог је управо ту и такву Галилеју благословио да буде месијанска земља, потпуно у духу речи Апостола Павла: „Него је Бог изабрао оно што је пред светом лудо, да тиме посрами мудре, и оно што је слабо пред светом, то је Бог изабрао, да посрами јако, и што се у свету сматра неплеменитим и презреним Бог је изабрао, и оно што се сматра за ништа, да уништи оно што важи да је нешто, да се нико не похвали пред Богом“ (1. Кор. 1, 27–29). ■

У организацији београдског Дома омладине и Библијског института Православног богословског факултета Универзитета у Београду, уз подршку Секретаријата за културу града Београда, у четвртак 5. маја 2016. године одржано је друго по реду предавање из циклуса *Библија и култура*.

Тема ове друге по реду трибине била је „Апокалипса и култура“. Публици се обратио др Владан Таталовић, доцент на Катедри за Свето Писмо Новог Завета на ПБФ, који је говорио о узајамном односу библијских текстова апокалиптичког жанра, пре свега из јовановске традиције и културе у најширем смислу.

У уводном делу излагања говорило се о настанку текста Апокалипсе у оквирима културолошких образаца малоазијских простора древног Медитерана.

Како су окупљени на овој трибини имали прилике да чују, Откривење Јованово, настало под утицајима познојудејске апокалиптичке литературе, у средини у којој су хришћани били у положају прогоњене мањине, упућено је конкретним малоазијским црквеним заједницама и најпре није потребовало тумачење у да-

– У Дому омладине у Београду –

Апокалипса и култура

– друго по реду предавање из циклуса *Бibliја и култура*

нашњем смислу. Наиме, самим адресатима овог списка биле су добро познате прилике и личности о којима се у Откривењу говори – и то из најстравичније перспективе, јер су сами били актери сурове и драматичне стварности првог и другог века хришћанске ере, и то као они којима је живот свакодневно висио о концу због вере у Васкрслога и очекивања Царства које тек треба да дође.

Међутим, преокрет који је хришћанима донео слободу и могућност неометаног вероисповедања створио је један потпуно другачији контекст и једно окружење потпуно различито од онога у коме је настао хришћански апокалиптички спис, што је за последицу језик Откривења учинило слабо разумљивим, тајанственим и херметичним, те се указала потреба за тумачењима и тумачима, који су, с друге стране, раним хришћанима јасне слике и симболе сада читали као алегорије и тајне...

Један од основних закључака је да упечатљиве и понекад застрашујуће сцене, у којима исту стварност деле актери „овога“ и „онога“ света, прошлог, садашњег и будућег времена, уствари на оригиналан начин одговарају на темељно питање хришћанског идентитета

унутар доминантног културног поретка грчко-римског света. У том креативном подухвату ранохришћанског духа, мотиви Апокалипсе су стекли довољну снагу да буду покретачи и обрнутог процеса обликовања културног имиџа познијих епоха, због чега ова књига припада културном наслеђу које превазилази хришћанске оквири. Основни „лајт мотив“ Таловићевог инспиративног излагања било је питање: како уопште читати ову књигу и може ли она разговетно одговорити на савремена егзистенцијална питања унутар културног поретка глобалних поп-димензија?

Модератори предавања били су Сергеј Беук из Дома омладине и вероучитељ Милинко Милићевић. Њих двојица су својим коментарима и питањима обогатили излагање младог доцента, који је одређене теме продубио онолико колико је време дозвољавало. Посебно је занимљиво било чути како се кроз историју показивало – и показује – да се хришћани у положају прогоњене мањине враћају Апокалипсису као свом надахнућу и ослоњу (што је и била једна од првобитних намена књиге), и да се то видело и на примеру источноевропских хришћанских на-

рода, поробљених и угњетених за време Османлијског царства, као и за време неких других прогона хришћана, нпр. током апартхејда у Јужноафричкој Републици... Савремена страдања кроз која пролазе сиријски и ирачки и други блискоисточни хришћани, као и Копти у Египту и хришћани другде у Африци, односно својеврсна реконтекстуализација хришћанског присуства у антихришћански расположеном друштву реактуализује Откривење Јованово и чини да га страдајући хришћани разумеју реалистично и конкретно, а не на холивудски и – парадоксално, савременим језиком речено – „апокалиптични“ начин.

Након садржајног предавања, питања и интересовање публике су потврдили потребу за представљањем различитих увида на пољу динамичног односа Библије и културе. Одржавање оваквих трибина и дијалог који би овакве теме могле да покрену су нешто што је потребно српском друштву – и онима који би из перспективе верујућих желели да продубе своје увиде, и онима који из перспективе критичара хришћанства куде нешто са чиме нису упознати.

С. Пејровић

Библијско воће

– ризница духовних плодова

Милена Стефановић

Према Полу Дилу воће је симбол мноштва земаљских жеља. У Библији се помињу многе врсте, а неке су нам у међувремену постале доступне захваљујући авантуристичким путовањима истраживача још од средњег века. Занимљиво је да постоје људи који из својих религиозних побуда једу искључиво оно воће које се помиње у Библији.

У библијско доба воће је људима било посебно важно. Једно од великих обећања након изласка из Египта је изобиље у воћу (Пнз. 8, 8; Лев. 25, 19), или се Божији благослов исказује кроз плодну земљу са виноградом, маслинкама и воћкама многим (Нем. 9, 25). Воће значи више од имена. Његов симболички језик има своју сврху, значење и користи се у више намена. У савременом свету, воће у корпи увијено у целофан са машном, као отмени дар (*fruit basket*) чини се као реминисценција на древне понуде, дарове бербе или рајско изобиље, данас здраве хране. Модерност која се наслања на давну прошлост. У иконографији, корпа са воћем симболизује рај.

Воће као послужење на банкету у староримском друштву сматрано је за луксуз. Петроније у Сатирикону помиње понуду јабуке за сваког госта, што је означавало моћ и висок статус домаћина јер у античко доба било је тешко одржати свежину плода. Углавном се конзумирао као суво.

Дан трећи

Воће са плодних дрвета настаје у мистерији Постања (Пост. 1, 11–12). Свети Оци увек су исти-

цали чудесну природу творевине. Рајски врт, земаљски рај, био је пун разноврсних дрвета са гранама отежалим од плодова, лепих за гледање и добрих за јело, који носе семе да би се репродуковали и расли. Међу њима су се налазили плодови бесмртности и познања (Пост. 1, 29; 2, 9). Св. Јован Златоусти наглашава, као што и други Свети Оци понављају на више места, да су биљке створене у оквиру уређења земље пре Сунца, и да оно није узрок живота и рађања плодова, него Творац света (1. Кор. 3, 6).

Освећење плодова – седам врста

У давна времена људи су, живећи у природи, били дубоко повезани са својим окружењем у коме су биљке, њихово узгајање и раст били саставни део живота. Кроз труд су узгајали себе. И биљкама приписивали оплеменењујући смисао. Пратили су читав циклус сазревања и сезоне које воће означава, као смоквино дрво код Јевреја или иконографско представљање четири годишња доба кроз воће. Мирча Елијаде запажа да човек открива да свет има свети значај у својој структури, као и манифестације које откривају значај светог у природним објектима. Тако је осећао потребу за освештањем материје (твари), јер јој то даје дубљи и увишенији статус у односу на уобичајено у свакодневном животу, уз радост и благодарност.

Превасходно, драгоценост воћа се огледа кроз старозаветну праксу молитви и приноса првих плодова у храм (Изл. 23, 16), плодова бербе (Изл. 34, 22). Плодови воћа

представљају изобиље и благостање, избор седам врста из обећане земље: пшеница, јечам, грозђе, смокве, нар, маслине и урме (Пнз. 8, 8). Хришћанство прихвата материју која је дар Божији и плод љубави Божије, а речи и дух су оно што оживљава (Јн. 6, 63). Древнохришћански је обичај да се воће и поврће освећује у православним храмовима. У богослужбеној књизи *Требник* постоје разни чинови и службе освећења, из чега се види да је Црква окренута свету јер га благосиља и освећује.

Воће као оухотворена материја

У Ст. Завету воће је поред виталног значаја за економију, служило као опомена људима да су плодност и искуство пуноће живота од Господа и да због непослушности могу да нестану. Зато, Јоил храбри људе да се окупе у храму и покају (Јл. 1, 12; 2, 13–20.22). Висока вредност воћа се огледала кроз испуњен живот, односно, успостављену послушност Богу (Пнз. 30, 9–10). За старозаветне вернике грешан живот производи лоше плодове (Прич. 1, 26–31), а ако верник поштује заповести Господње, он је као „дрво усађено крај потока, које род свој доноси...” (Пс. 1, 2–3), што представља поставку плодне природе духовног живота. Воће као симбол верности Богу подсећа верника да се искреном посвећеношћу може доћи до „врта Божијег присуства“ (Пост. 2, 8).

Симболички језик воћа се манифестује кроз скривено значење: од катакомби, до рајских башта на

ранохришћанским подним мозаицима и небеског контекста сводова, конхи и тријумфалних лукова базилика Рима и Равене. Углавном у облику венца, гирланди, у виду орнаменталних бордура и ваза са воћем у оквиру симболичког спиралног мотива са виновом лозом који израста из акантуса у подножју животворног Христовог крста. Гранање винове лозе симбол је заштите Цркве. Док класични идиом са воћем, вазом и голубовима симболизује изобиље, гирланде се повезују са рајским изобиљем како у паганском, тако и у хришћанским представама загробног живота. Дрво са својим плодовима учествује у тренуцима Христове спасоносне делатности на земљи, допуњујући симболику библијских догађаја. Христос је грана на којој добри плодови расту – „плодови Духа“. Месијанска грана Јесејеве лозе (Ис. 11, 1–2.10) коју је давно пророк Исаија идентификовао, Христос, извор је плодова: „Ко остаје у мени и ја у њему, тај доноси многи плод, јер без мене не можете чинити ништа“ (Јн. 15, 4–8), остављајући тако својим ученицима кључ духовне плодовитости (по Даничићевом Ријечнику из књижевних старина српских, плодовит, *fecundus*, душа плодовита добродетељима).

Приче из Јеванђеља имају духовну вредност. У њима, поред основног, слика воћа је израз ме-

тафоре у циљу преношења посебног духовног значења кроз одређене плодове који су већ носили дистинктивни нагласак у Ст. Завету, као израз духовне праксе за верника кроз свете супстанце: уље, миро и вино. Као што и плодови донети назад Мојсију носе посебан духовни значај, кроз благослов, али и Божији суд. Христос посебну пажњу посвећује смокви и виновој лози. Он је употребио слику лозе (Јн. 15, 1), проклео смокву, и да би упозорио ученике на лажне пророке и учитеље каже: „Еда ли се бере са трња грожђе, или са чичка смокве“ (Мт. 7, 16; 12, 33; Лк. 6, 43–45). „Тако свако дрво добро плодове добре рађа, а зло дрво плодове зле рађа“ (Мт. 7, 17)... „И тако, дакле, по плодовима њиховим познаћете их“ (Мт. 7, 20). А Бог жели да добри плодови расту. Семе вере усађено је у нас крштењем. Апостол Павле у Посланици Галатима дефинише „плодове Духа“ (Гал. 5, 22–23). Хришћанске врлине су наше добре особине као плод Духа Светога који обитава у нама.

Воће је данас само воће и ништа више. Слатко, здраво и освежавајуће. Протојереј Александар Шмеман сматра да је то тако јер „више не видимо ону божанску светлост која просијава кроз све у овом свету“, сматрајући да је вечни задатак Цркве и хришћанске вере да због нашег пада побеђује

Слике:

Сл. 1: Мотив раја, мозаик на своду, маузолеј Св. Констанце, око 325. године, Рим.

Сл. 2: Симболична слика *Agnus Dei* (Христос као Јагње Божије) у медаљону, свод презбитеријума тачно изнад олтара, Црква Св. Виталија, VI век, Равена.

Сл. 3: Христос предаје Нови закон Апостолу Павлу (*Traditio legis*), конха Св. Констанце, око 325. године, Рим.

Сл. 4: Распеће, детаљ спиралног мотива са чинијом воћа, мозаик на апсиди, око 1125. године, Рим.

ту навику (да видимо спољашњост и познајемо функцију) и да нам изнова и изнова омогућава да поново видимо, осетимо и доживимо оно што више нисмо у стању.

На Преображење се доноси грожђе у храм, а у Русији јабуке. Тиме се кроз воће и цвеће, на велике празнике храм претвара у тајанствени рај.

Топлички устанак – нејач против силе и оружја (9. део)

Китили се туђом славом

Анџоније Ђурић

– Шта је испричала Зорка Милуновић, сестра Косте Војиновића –
– Преписка са бугарским официрима –

Својевремено смо разговарали са Зорком Милуновић, рођеном сестром Косте Војиновића, која је живела у Београду, у Улици Воје Вучковића 14, у кући др Милана Божића. Надали смо се да ће Зорка, мада већ у поодмаклим годинама, моћи нешто више да нам каже о своме брату.

– На жалост, веома мало знам о своме брату. Оног часа, кад се он одметнуо, сва његова родбина била је ухапшена и одведена у логор. У то време, пре Костиног ратовања, живели смо у Косовској Митровици, у којој је наш отац био порески чиновник. Коста је, знам, неко време боравио у Бечу, где је учио економију. Одмах затим почели су ратови, тако да сам га једва два-три пута видела. Био је у добрим односима са Војом Танкосићем и Војином Поповићем. Стално је био у комитским одредима, па не знам да ли је имао какав чин. У октобру 1915. године, кад се српска војска повлачила према Албанији и даље. Коста је дошао кући – био је рањен у груди... Довели су га неки војници и ту оставили. Они су отишли даље, а Коста је остао у кући. Ту је зацелио ране. Једне ноћи је нестао. Чули смо да се налази на Копаонику и да у тамошњим селима пресреће непријатељске војнике...

Занимало нас је да ли је Војиновева сестра Зорка одлазила на свечаности поводом годишњица Топличког устанка и да ли је присуствовала откривању споменика своме брату у селу Гргурима у новембру 1940. године.

– Нисам одлазила на свечаности у Прокупљу – прича даље Воји-

новева сестра – јер су после погибије мога брата други људи били у центру пажње. Он се, знам, јуначки борио и јуначки пао. Међутим, том славом, његовом славом, тако се мени чинило, китили су се други. Знате како је то у животу: мртви су у сенци живих! Тако је било и са мојим братом Костом: више се, после његове смрти, говорило о Кости Пећанцу, који је, углавном и организовао те свечаности, него о истинском вођи устанка Кости Војиновићу.

Новине су биле пуне хвале Кости Пећанцу. Мој брат је узгред помињан... Била сам на откривању споменика у Гргуру: на ту свечаност први ме је позвао Риста Стијовић, који је радио бисту Косте Војиновића. Мој брат је, као што знате, погинуо у децембру 1917. године, а двадесет три године касније на месту његове погибије подигнут је споменик. То се догодило неколико месеци уочи Другог светског рата...

„Није јунаштво левенте...”

– Било је неколико књига које су говориле о Топличком устанку. Зар у њима није објективно писано о улози Косте Војиновића и његовом јунаштву?

– Једну од тих књижица написао је Коста Пећанац. И, ево, покажаћу вам, шта је о моме брату написао: „Војвода Коста Војиновић рођен је у Смедереву. За време окупације Србије затекао се у Косов. Митровици... По доласку Пећанца придружује се његовој акцији. За време Топличког устанка постаје војвода. Погинуо је са својом четом код села Гргура.“ То је све.

Мој брат се, дакле, придружио Кости Пећанцу, а не овај њему, јер је Коста Војиновић неколико месеци пре Пећанчевог доласка са Солунског фронта већ имао наоружану чету и водио борбе са окупаторским војницима! Срећом, после Другог светског рата, негде седамдесетих година, појавила се књига др Миливоја Перошевића о Топличком устанку, у којој је свака личност у овом устанку сведена на објективну меру, па и мој брат и Коста Пећанац. То је најпотпунија и најобјективнија књига о томе времену и устаницима...

Ово је све што нам је рекла Зорка Милуновић.

За карактеристику његове личности и начина схватања Војиновеве борбе, нека нам послужи овај одломак из поменуто књиге др Миливоја Перовића:

„... И најзад, о човеку и борцу као што је био Коста Војиновић. Архиве устанка, суве и растргане, ратничке и сурове, бројеви убијених људи и попаљених села – ти суморни подаци лепше него ма која књига описују лик и дело Косте Војиновића. Његово јунаштво није било јунаштво левенте, јунаштво из разметања или очајања, нешто неочекивано, неразумно, или чак лудо, нешто што само за тренутак блесне и заслепи својим сјајем.

Напротив, у то јунаштво, иако пуно младићке бујности и импулсивности и помало патетичног схватања части српског официра, Војиновић је уносио толико свести и дубоког схватања суштине своје борбе за слободу: борити се мора, а хоће ли та борба бити моментална

и успешна, што ће коштати, ко ће је преживети – све је то споредно.

То што је битно у његовој борби, мислим да је он сам најбоље изразио једним пасусом свога писма које је, априла 1917, упутио бугарском поручнику Генчову, команданту села Блажева:

„Драги и поштовани колега,

Примио сам ваше писмо и садржину истога унеколико разумео. Мило ми је што жалите наш народ, а то је и дужност сваког правог хришћанина, пошто и Свето писмо каже: „Ко тебе каменом, ти њега хлебом.“ Ви сте позвани да штедите овај народ ако мислите да њиме владате, а моја је дужност да свој народ од зла браним и да у њему подгрејавам дух српски и веру хришћанску.

„Не жалим српске изроде...“

На првом месту ја сам жртвовао свој живот, па оца, мајку, сестру и брата који сви и данас труну у аустријским казаматима – жртвовао сам и жену и велико имање које је све опљачкано, па зашто да жалим српске изроде и шпијуне који се сада код вас налазе и воде вас само да гинете лудо.

Колико ми је год било могуће помагао сам народ и до данас моји људи никоме нису ништа узели да нису платили, а могуће је да има и таквих који на моје име, али без мог одобрења, отимају.

Српски народ робовао је 500 година, па је опет слободан постао, па још толико нека робује, ипак не може и не сме изгубити наду да ће ускоро бити слободан, и докле год не постане слободан дотле неће нестати људи који ће ићи по народу и опомињати га да је време да се сам ослободи, као што су наши стари радили, па све иако не буде Војиновића, биће других.

Али сада то није потребно, јер се за нашу слободу данас боре Енглези, велика Русија, Французи, Талијани, Белгијанци, Португалци, Румунија, Јапанци, Американци, па када буде дошло да ове велике државе пропадну од Немачке, Аустрије, Турске и Бугарске, онда ни

Србији не треба независност. Па ни у овом случају не би вам се Војиновић предао, већ би себи неку славну и српског официра достојну смрт саздао.

Моји људи ни од кога нису узели хлеб, а да нису платили, а што је наш народ остао го и гладан, то сте му ви ту срећу донели.

Свак говори како је њему мило и како му одговара и нико није луд да износи оно што му крњи интерес, па тако и ви. Ви можете убеђивати и уверавати непросвећени народ да Србије неће више бити, али нећете ваљда мени ту апсурдност говорити, тим пре што ми је довољно позната ситуација на свим фронтовима па и на македонском, са кога и ви без сумње топовске тутње слушате. Нека Бог да да се овај крвави и страшни рат заврши, па да се ми некада у грађанству састанемо, те бисмо више имали прилике да један другог критикујемо...“

Војиновић је ово писмо написао 19. априла 1917. године. Његова преписка, међутим, започета је неколико дана раније. Већ 11. априла Војиновић је добио писмо од крајскоманде у Косовској Митровици. То, вероватно прво писмо, овако гласи:

„Вама и свим вашим људима осигуравам и јемчим за живот ако ми се најдаље до 20. априла 1917. по новом у 8 час. увече у Митровици особено пријавите. Ми ћемо са вама искључиво као са политичким противницима поступати и као такве по могућству најблаже казнити, стављајући вам у изглед и помиловање. Све ово зајемчујем вам мојом официрском чашћу, као и влашћу коју као цесарски и краљевски окружни заповедник од Његовог Величанства поседујем. – Крајскомандант.“

Убијају, пљачкају, силују...

Писмо је Коста Војиновић 15. априла затекао код деловође општине Станишинци на Гочу и истога дана на њега одговорио следеће:

„Примио сам ваше писмо од 11. априла и на исто вам следеће одговарам:

Спомен-плоча на гробу војводе Косте Војиновића (фото: Соколски гласник, бр. 46, Београд, 15. новембар 1940. г., стр. 2)

1. Као часном човеку – официру српском и војводи комитском који је своме краљу и отаџбини положио заклетву на верност не доликује ми предати се женски.

2. Ја верујем вашој часној официрској речи која треба да је светиња за свакога поштеносног човека, али претпоставите себе у моме положају.

3. Не могући више мирно гледати како Арнаути, толерисани од ваших власти, убијају, пљачкају и силују женски свет незаштићен, у нашој од вас привремено запоседнутој отаџбини, одскочио сам пре годину дана у гору и да из ње са осталим мојим људима спречим зло које се било и у бугарској територији јако развило. И, благодарећи Богу, рад мој имао је успеха, који су били у последње време достигли врхунац који су и вама и Бугарима и целом свету добро познати. Многе потере за мнош од стране ваше и бугарске војске остале су без успеха, као и уцене, и многе ће још остати.

4. Све што сам добра имао ви сте ми га одузели у споразуму са Тур-

цима. Могуће да вам није познато, господине команданте, да сам оштећен само од тамошње општине и ваше војске, приликом вашег уласка у Митровицу, за 100.000 динара, то вам цело грађанство може посведочити, као и бивши окружни командант, потпуковник Волф, коме је то било достављено. Оца старог и болесног отерали су ми у ропство, остављеног полумртвог и од великог боја, мајку, братића и сестру ухапсили сте, кућу ми раскућили, па зашто ја да живим? Према сваком вашем официру и војнику био сам толерантан и човечан, што вам масу примера могу навести. Кад сам масу ваших војника и официра, па и лекара доктора Царићевића из Новог Пазара поштедео.

5. Предати вам се нећу никада жив, само могу мртав, а ако ми будете испунили доње услове, даћу вам часну официрску реч да од дана испуњења неће ни једна од вашег жандарма или војника глава забоleti од стране моје, као и свију мојих људи и устаника. Услови су следећи:

1. Да ми се отац пусти из ропства и мати, сестра и брат из апса.

2. Да ми се надокнади штета од 100.000 динара.

3. Да ми се изда објава да могу са оружјем ићи где хоћу.

4. Да ми се живот осигура од стране гувернемана као и свима мојим људима, да им се дозволи да могу код својих кући мирно живети и да не могу бити интернирани.

У противном подићи ћу устанак у Шумадији, Студеници, Руднику где сам већ пошао и нека вас не изненади судбина тамошњих дана коју су Бугари доживели.

Прилог: моја слика.“

Војиновић је, 20. априла, од крајскоманде у Крушевцу добио одговор на ово своје писмо. Тај одговор гласи:

„На ваше писмо од 2. априла по старом календару, које сам примио 16. априла, дошао је од цесарског и краљевског аустријског војног генералног гувернемена за запоседнуте земље Србије следећи одговор, односно одлука, која вам се даје дословно на знање и то:

Цесарски и краљевски војни генерални гувернемент се са непријатељем без највише заповести не погађа. Војни и генерални гувернемент поштује и признаје у Кости Војиновићу непријатељског официра и у његовим непосредним друговима непријатељске војнике. Ако се Коста Војиновић поуздава у војничко витештво цесарско и краљевско, нека се безусловно преда.“

Свуда су потере и заседе

Истог дана Војиновић је одговорио на ово писмо:

„Само у том случају ако гувернемент испуни услове према писму од 2. априла ове године, по старом календару, пристаћу да распустим чете и да настанем да се убудуће ниједан немио случај – сукоб не деси, нити ма какав устанак.

У том би случају могли сву војску са границе Бугарске повући и посаду свести на минимум; у противном само можете посведневно узалуд војску губити без да ма какав циљ постигнете, што вам као пример може послужити последњи догађај од 7. априла текуће године, по старом, који се десио у Кривој Реци.“

На дан 14. априла (27. априла по новом) Војиновић је добио писмо од командира 3. чете потерног батаљона, капетана Героча, у коме му овај јавља:

„1. Време за предају продужава се до 10. маја (26. април) те ће сваки појединац бити примљен као редовни српски војник и са њим ће се лепо поступати.

У случају предаје до овог времена: 1. Биће родбина Косте Војиновића на слободу у родни крај пуштена.

2. Са Костом Војиновићем поступаће се као са српским официром те ће му се дозволити слободно кретање на подручју цесарског и краљевског земљишта.“

У наставку писма Героч позива још једном Војиновића и његове људе да у циљу предаје поћу у правцу Равних Њива, а он им гарантује живот.

— наставиће се —

У понедељак, 25. априла 2016. године, у Библиотеци града Београда, у Римској дворани, поводом обележавања стотину и прве годишњице геноцида над Јерменима, одржано је предавање на тему „Јермени у Турској – 100 година после“. Предавач, Данко Страхинић дипл. историчар, фотограф и новинар, сарадник листа *Православље*, говорио је о страдањима Јермена у Турској и на Блиском истоку крајем 19. и почетком 20. века, те о њиховом положају у савременој Турској. Анамарија Вартабедијан, сликарка, новинарка, дизајнерка и уметница, која је за ову прилику у Римској дворани изложила слике на платну са својих скоријих изложби посвећених Јерменији, укратко се обратила окупљенима, учинивши тако кратак увод у излагање предавача.

Предавање је употпунила песникиња Ануш Балајан, која је на српском и јерменском језику казивала своје стихове надахнуте страдањима и патњама јерменског народа.

Из Страхинићевог предавања, које је било пропраћено обиљем одабраних слајдова са архивским фотографијама јерменских културно-историјских и црквених споменика и здања, те другим илустрацијама и прегледним и упоредним географско-историјским мапама, окупљени су могли да сазнају многобројне детаље из страдалне историје јерменског народа у Турској.

Како су посетиоци ове трибине имали прилике да чују, сматра се да је геноцид над Јерменима, односно систематски спроведено истребљење јерменског народа у Турској, послужило између осталог и као модел за геноцид над Јеврејима који су неколико деценија касније спровеле власти нацистичке Немачке. У уништењу Јермена свет је видео етничко чишћење једног хришћанског народа спроведено путем физичког уништења, организованим прогоном и масовним депортацијама. Нису били поштеђени чак ни они Јермени који су били лојални турској држави, који су били спремни да се боре за њу, чак ни они који су из очајања постали муслимани. Током турског геноцида

– У Римској дворани Библиотеке града Београда –

100 година после геноцида над Јерменима

над Јерменима по први пут су испробани отровни гасови и други методи масовне ликвидације – то је била прилика за експериментисање са бојним отровима, као и за експерименте са заразним болестима попут тифуса, којем су у сврху медицинских истраживања излагана и јерменска деца.

Резултат ових монструозних поступака је следећи: пре само 100 година у Турској је живело преко 2.000.000 Јермена, а данас их се тамо налази свега 65.000. Јерменска мањина, попут грчке, асирске и других хришћанских мањина, опста(ја)ла је у Турској током читавог османског периода, да би јој 20. век и епоха секуларне турске државе, парадоксално, донели истребљење, слично као и припадницима грчке националне мањине, те Асирцима, Арапима, Алевијима итд. Ово нестајање и зазирање хришћанских и нетурских народа у Турској последица је брижљиво планираног и педантно спровођеног плана, који је на снази и данас – у шта нас уверавају догађаји у данас грађанским ратом захваћеним областима југоисточне Турске, као и северне Сирије и Ирака, односно Курдистана, где се кампања против Курда користи као параван за уништавање остатака јерменског и уопште хришћанског наслеђа ових области – рушење цркава, зазирање гробаља, национализовање непокретности и уништавање и потурчивање културно-историјских целина.

Током предавања, које је потрајало неких сат и по времена, слушаоци су од предавача између осталог имали прилике да сазнају да још од времена СР Југославије, тј. од 1992. године постоји иницијатива да наша земља призна стварност турског геноцида над Јерменима и сврста се међу двадесетак држава које су га до сада признале. С друге стране, занимљиво је било чути како је на међународној конференцији о геноциду одржаној 2015. г. у Јеревану изнето и мишљење да су пре једног века спроведена че-

тири геноцида, међу које је уврштен и геноцид над Србима 1915. године.

Страхињић је у свом излагању посебну пажњу посветио и савременој ситуацији, конкретно актуелном турском негирању геноцида и оспоравању драматичних дешавања од пре једног века, тј. порицању улплетености турске државе и војске у догађаје који су довели до скоро потпуног ишчезнућа јерменске, грчке и асирске мањине из Мале Азије почетком 20. века. Турска званична историографија пориче да је било организованих прогона и планског истребљења током тих крвавих дешавања, умањујући обим страдања Јермена и других који су претрпели прогоне, сваљујући на саме Јермене кривицу – јер су наводно својим антидржавним деловањем испровоцирали реакцију турске војске...

Илустративна је чињеница да данашње турске власти (као и турске власти током протеклих 100 година) кажњавањем и затвором санкционишу новинаре који се усуде да критички пишу о тим немилим догађајима и који поставе питање одговорности државне апаратуре за ове злочине: у Турској се иначе, због строгих прописа који онемогућују критичко и независно писање и истраживање, у затвору тренутно налази велики број новинара, а многим се суди.

Такође, није мали број турских писаца и интелектуалаца који су прогонени због изражавања сумњи у невиност турског руководства по питању спровођења геноцида над хришћанским и нетурским мањинама – на предавању је између осталих поменут и чувени писац Орхан Памук (чија су бројна дела преведена и на српски језик): због Памукове изјаве да је у Турској побијено милион Јермена против њега је био покренут судски процес, који је под притиском светске јавности окончан ослобађајућом пресудом.

Питање притиска на новинаре поводом теме геноцида над Јермени-

Фотографије: Анамарија Вартабедијан

ма у Турској неизоставно обухвата и подсећање на јерменског новинара Хранта Динка, уредника турско-јерменског листа *Ajos*, човека који је јавно иступао против негирања геноцида, и који је убијен 2007. године у Истанбулу. Њему је за живота више пута суђено на основу истог закона по коме је суђено и Памуку, и по коме су осуђени и затворени многи новинари у Турској. Страхињић се укратко осврнуо на судбину Хранта Динка и на тежак положај оних новинара који у Турској покрећу питања и истраживања геноцида над Јерменима и другим мањинама.

По завршетку предавања развила се и жива дискусија, током које су окупљени слушаоци изложили неке своје импресије и поставили бројна питања... Будући да су покренуте теме превазишле оквир овог скупа, без намере да иједном речју покудимо труд око организовања ове занимљиве трибине, надамо се да ће организатори наћи за сходно да се овим код нас слабо обрађиваним и у великој мери запостављеним проблемима позабаве у оквиру неке будуће конференције, на којој би се проблематици геноцида над Јерменима и положају хришћанских мањина у савременој Турској и на Блиском Истоку приступило студиозније и опширније.

С. Пејровић

Где се налазе и у ком су данас стању православне светиње, манастири, храмови и ходочасничка места на тлу азијског и афричког континента, рубу Европе, откривамо у овом и у наредним бројевима часописа *Православље*.

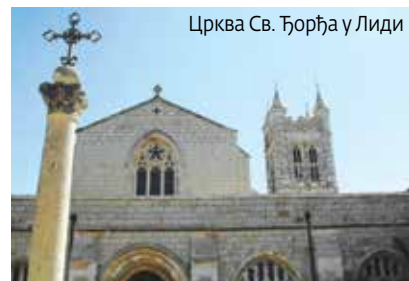
Православни храмови и светилишта широм васељене – Храм Светог Ђорђа у Лиди (Лоду) –

Црква Св. Ђорђа у Лиди

Гроб Св. Ђорђа

Црква Св. Ђорђа у Лиди

Фотографије: wikipedia.org

Чувар гроба Светог Ђорђа

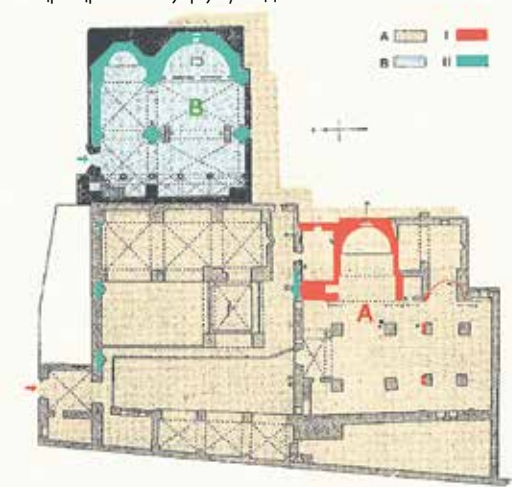
М. Симоновић

... Стигавши на губилиште, Георгије стаде на одређено место и помоли се. А онда, Георгије положи своју главу, и би посечен дана 23. априла (тј. 6. маја по новом календару) 303. године. Према завештању тело Георгија пренето је у Лиду, а на његовом гробу касније је подигнута црква.

У петак, 6. маја широм Србије прослављена је успомена на светитеља поштованог широм планете. Слави се у Канади, Каталонији, Енглеској, Етиопији, Грузији, Грчкој, Црној Гори, Португалу, као и у градовима Константинопољу, Љубљани, Москви... Заштитник је и помоћник ратника, сиромашних, различитих професија, организација и болесника.

Свети Ђорђе, великомученик и победоносац, овековечен у причи где убија аждају сахрањен је у Лиди Палестинској (данас град Лод у Израелу). Пола века након страдања, мошти Светог Ђорђа пренете су

Тлоцрт Цркве Св. Ђорђа у Лиди

из Никомидије (данас Измит, а некада главни град Источног царства и престоница до инаугурисања Константинопоља) где је

страдао, у тадашњу Палестину у град Лод, на имање његове мајке и ту је и сахрањен. Успомена на овај догађај празнује се 16. новембра, код нас познатим и као Ђурђиц. На месту његовог гроба, за време владавине цара Константина (306–337), подигнута је црква у коју су приликом њеног освећења пренете његове мошти. Према неким изворима, последње године своје владавине 656. г., цар Јустинијан Велики даје налог да се на овом месту подигне црква, јер је гробно место великог светитеља било тада обележено само каменим блоковима. Посао је завршио Јустинијанов наследник и његов сестрић, Јустин

Лида Палестинска данас се назива и Лод, а налази се на 15 километара од Тел Авива и 40 километара од Јерусалима, смештен у долини која се зове Шарон. На основу пронађене грнчарије, претпоставља се да је ова

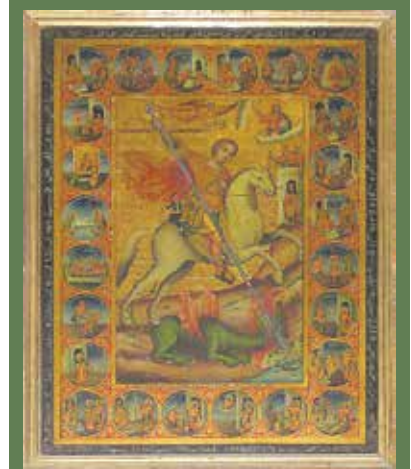

Лида (Лод) на мозаику из Мадабе
(Црква Светог Ђорђа у Јордану)

насеобина стара око 7500 година. Прво помињање је код фараона Тутмоса III, када је у Карнаку пописивао народе, па тако и Ханан и у њему Лиду, 1465. године пре наше ере. Касијус, гувернер Сирије, продао је становништво у ропство 43. године по рођењу Исуса Христа, док је за време Првог јеврејског устанка град био разорен. Пар година касније, 68. године, Лиду је окупирао цар Веспасијан, а 200. године град се зове Диосполис као колонија Септимија Севера. Само сто година касније град добија име Георгиополис – град Светог Ђорђа и носи ово име током рановизантијског периода. Палестина, тиме и Лида, 636. године пада у руке Арапа под вођством Калид Ибн ал-Валид-а и постаје главни град, док се престоница касније сели у Рамалу. Крсташи су град освојили 1099. године и назвали га Сент Џорџ де Лида. После краткотрајне владавине султана Саладина, Крсташи поново преузимају град 1191, а од тог времена се на енглеској застави вијори крст Светог Ђорђа...

Данас се на ободу Тел Авива, у предграђу Лод, налази велика авио-лука „Бен Гурион“, која је названа по првом председнику обновљене државе Израел.

Интересантно је да је Лод побратим са српским градом Краљевом. У многим текстовима који се данас проналазе на интернету град Лид у Палестини, а данас у држави Израел, погрешно се везује за Лидију, антички град у Малој Азији.

Арапска икона Светог Ђорђа

Поштовање хришћана према Светом Ђорђу почело је одмах после његове смрти. Из Палестине се проширило прво на цело Источно римско царство, а врло брзо, у петом веку, и на Западно римско царство. Године 494. папа Геласијус (Гладијус) Први (492–496) Георгија је прогласио за свеца.

У Србији су Светом Ђорђу посвећене бројне цркве и манастири међу којима су: Ђурђеви Ступови, Старо Нагоричане, Темска, Кастељан, Враћевшница, Боговађа, црква на Опленцу, Саборна црква у Новом Саду и др.

II. У следећим вековима после налета Персијанаца и Арапа, црква је страдала, али гробно место никада није дирано.

Храм Светог Ђорђа у Лиди доживео је бројна искушења. Срушен је 1010. године, потом су га Крсташи обновили, да би поново био уништен од војске султана Саладина 1191. године, током Трећег крсташког рата, па обновљен. Крсташи су ослободили ово место и уз рушевине припрате цркве подигли још један олтар. Из те нове крсташке цркве, степенице воде у доње просторије где је једна омања округла просторија само са Гробним местом.

Православни храм који данас постоји подигнут је на месту

старог храма године 1870, залагањем тадашњег Патријарха јерусалимског Кирила који је добио дозволу да изгради нову цркву на темељима старе базилике из XV века. Због ове адаптације, приликом које се тежило да се сачувају остаци претходне грађевине, данашња црква има дефакто сачуване две апсиде које су окренуте више северу него, као што је уобичајено, истоку. Муслимани (који такође поштују Светога Ђорђа) овде подижу велики комплекс цамије назване Ел-Ходр. Данас овај велики комплекс посвећен светитељу Георгију деле православни и муслимани.

Те године када је храм рестауриран у XIX веку у мермер-

ном и изрезбареном саркофагу, смешеном на средини просторије, похрањене су мошти Светог Ђорђа. Место које чува мошти светитеља плени својом лепотом. Изнад главе на грчком је исписано „Свети Ђорђе“, а код ногу „Победоносац“. Бочно је уклесана година 1871, када је саркофаг и постављен. Иза главе на зиду је мозаичка представа величине око метар и по Светог Георгија који држи копље и штит.

Над улазним вратима постављен је репрезентативни мермерни барелеф са представом „Свети Ђорђе убија аждају“. Храм у данашњем Лоду служи као парохијска црква верника Јерусалимске Патријаршије. ■

Саша Радоичић

Православље и ГМО

Православље и ГМО : православно-теолошки оквир за оцену генетски модификованих организама и генетски модификоване хране

Београд : Богословско друштво
Отачник, 2015
(Београд : Финграф)

196 стр. ; 21 cm

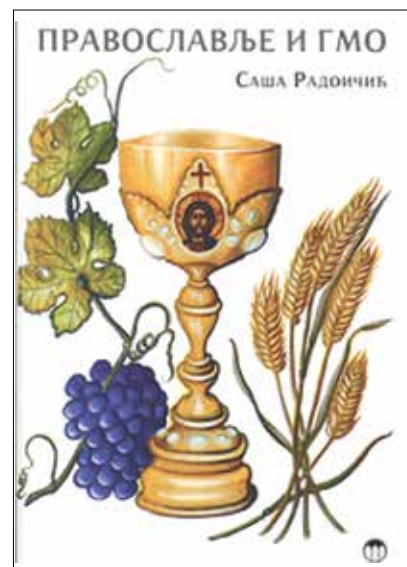
ISBN 978-86-87057-31-9

У издању Богословског друштва *Отачник*, као 7. књига у библиотеци Полис, крајем 2015. године објављена је књига *Православље и ГМО – православно-теолошки оквир за оцену генетски модификованих организама и генетски модификоване хране*, протојереја-ставрофора Саше Радоичића, пароха сиднејског. Публиковање ове књиге благословио је Епископ Митрополије аустралијско-новозеландске Г. Иринеј. Уредник издања је Благоје Пантелић.

Књига је подељена на једанаест целина. После предговора којег потписује Епископ Иринеј, који истиче вредност књиге и благодари о. Сашу Радоичићу на веома темељном и свеобухватном приступу у односу на изазове које пред цео свет ставља употреба ГМО и генетски модификоване хране, и потврђује основну тезу аутора књиге да је Света Евхаристија на почетку и на крају сваке расправе о ГМО, поглавља теку овим редом:

1) *Увод* – аутор објашњава тему и методологију анализе теме са више аспеката; 2) *Екологија као религијско мишљење* (са посебним освртом на учење католичке и православне Цркве о животnoj средини); 3) *ГМО – генетски модификовани организми* (аутор уз дефиниције укратко наводи историјски развој уз географско одређење коришћења ГМО, а одељак завршава наводећи велику шесторку највећих компанија у ГМ индустрији); 4) *Монсанто* (аутор пружа

податке развоја једне од најважнијих хемијских и пољопривредно-биотехнолошких мултинационалних компанија из Сент Луиса, САД; али је допринос овог истраживања и ауторов осврт на другу страну медаље, односно на то шта други пишу о Монсанту и наглашава хемијска једињења и хербициде које производи Монсанто, а која су погубна по здравље човека); 5) *Зелена револуција и њене последице* (или *неолијтска револуција* указује на феномен развоја пољопривреде под менторством нобеловца Нормана Борлоуга, који је развио неке врсте пшенице које су давале велике приносе и биле су отпорније на болести, а гајене су у Мексику, Пакистану и Индији, али нису заживеле у афричким земљама због корупције влада и службеника у афричким државама); 6) *ГМО и искуства* (аутор анализира досадашња искуства Индије, Канаде, САД, Аргентине, Мексика и Кине у вези са употребом ГМО и коришћењем генетски модификоване хране и закључује да се преко ГМО поново поставља питање о неокOLONијализму и Новом светском поретку); 7) *Етички проблеми везани за ГМО* (аутор говори о тзв. патентирању живота и последицама таквог приступа; затим о биопиратерији, као о појави неетичког понашања у биоистраживањима; аутор анализира случај басматог пиринча); 8) *ГМО и моноистичке верске традиције* (јудаизам, ислам и хришћанство – показују генерално негативан став у односу на коришћење ГМ хране, са изузетком исламских етичара који се двоуме у погледу на овај савремени феномен који није забележен у исламским светим списима; као и хришћанска екуменска тела: Конференција европских Цркава, Светски савет Цркава и Хришћанска помоћ – показују да уз помоћ Свете Евхаристије приступе отпору против свих оних који настоје да контролишу и поседују изворе хране, те се позивају потрошачи да се уједињени са пољопривредницима из сиромашнијих делова света боре против ГМ хране); 9) *Православни – теолошки оквир за одређивање става према ГМО* (после уводног излагања о анализи употре-

бе ГМ хране у Србији, аутор говори о библијској визији света и човека, те о човеку као о бићу које производи храну и бићу које храну конзумира; затим говори о храни као о Светој Тајни и као о символу света, да би овај одељак закључио дискурсом о православној теологији тела); 10) *Православна визија света и човека у светлу ГМО теологије* (свештеник Саша Радоичић истиче да се православна визија света и човека мери аршинима литургијске свести, што показује и верност светоотачком предању); 11) *Закључак* (представља својеврсни одбрањени став православних о коришћењу ГМО и ГМ хране, тако да у светлу овог, надасве неопходног и свестраног истраживања, храна и однос људи према њој показују се као бreme нашег доба, кога се можемо растеретити само у окриљу Свете Евхаристије, у чијем се средишту налази спасоносна личност Господа Исуса Христа).

Препоручујући ову књигу свим верницима, свештеницима, студентима, ђацима и научним радницима, истичемо речи Епископа Иринеја који уз захвалност аутору подвлачи да је Света Евхаристија и на почетку и на крају било какве расправе о ГМО, тако да предложимо да ова књига буде камен темељац једног званичног става Српске Православне Цркве о ГМО и свим аспектима злоупотребе природе у савременом свету.

Ђакон Ивица Чаировић

Др Лазар Мирковић

Опис рукописа манастира Дечана

Приредили Предраг Миодраг,
Ђорђе Трифуновић

Београд : Висока школа – Академија
Српске Православне Цркве за
уметности и конзервацију, 2015
(Земун : Полиграф)

424 стр. : факс. ; 25 cm

ISBN 978-86-86805-79-9

Опис рукописа манастира Дечана протојереја др Лазара Мирковића, који су приредили вредни прегоаци на пољу литургичког богословља и историје српске средњовековне књижевности и уметности, мр Предраг Миодраг, професор Карловачке богословије и проф. др Ђорђе Трифуновић, познати српски медијалиста, представља значајни допринос у проучавању и истраживању научног рада Лазара Мирковића, једног од највећих наших литургичара, хеортолога и историчара црквене уметности. Ово Мирковићево дело имало је 575 страна текста и 400 табли са сликама – цртежима и фотографским снимцима.

Почивши академик Димитрије Богдановић је упутио Предрага Миодрага на *Опис рукописа манастира Дечана*, који се налазио у Археографском одељењу Народне библиотеке Србије. Тада је П. Миодраг ископирао део који се односио на служабнике. Предраг Миодраг се 1984. године вратио дечанским служабницима и, по његовим речима, пут до овог скривеног бисера одвео га је у архив Српске академије наука и уметности. Од некадашњих пет свезака Мирковићевог својеручног *Описа рукописа манастира Дечана*, сарадници Архива предали су му само три. П. Миодраг сведочи: „За моје поље истраживања било је драгоцено што се у сачуваним фасциклама налазио опис седамнаест рукописних служабника из Дечанске збирке.“

Предрага Миодрага, нашег приређивача овог обимног фототипског дела, и аутора *Предговора* и пропратне студије „Лазар Мирковић као литургичар и историчар црквене уметности“, привлачио је лик проф. Лазара Мирковића још од времена кад је уписао Богословију Светог Саве у Београду. Поред његових књига, највише података о Л. Мирковићу је чуо од његових следбеника, од проф. Ђорђа Трифуновића и почившег Јанка Радовановића, јер је Радовановић био његов студент на Богословском факултету, а потом биограф и један од најбољих познавалаца укупног научног доприноса проте Лазара Мирковића. Као сарадник Балканолошког института и пасионирани историчар уметности, Јанко Радовановић је у својим проциљивим богословско-уметничким анализама од свих теолога најдоследније пошао за својим учитељем. Јанко Радовановић је на основу својих иконографских истраживања високо оцењиван од савремених научника, посебно од Бранислава Тодића, једног од водећих представника чувене београдске школе историчара уметности.

Професор Лазар Мирковић је као литургичар неформално био и историчар уметности. Можемо да кажемо да се ова књига сада појављује после обимног рада Славице Јурић и њеног дела: *Лазар Мирковић и ствара српска књижевности* (изд. Академије за црквену уметност и конзервацију, приредио Мр Предраг Миодраг, Београд 2014).

Данас, ако гледамо са раздаљине од преко шест деценија, Мирковићев *Опис рукописа манастира Дечана* је донекле застарео у домену савремене археографије, али, напомињемо, ми морамо да га сагледамо у временском оквиру у коме је настао. Међутим, са овим се не слаже ауторка опширног *Предговора* недавно објављеног *Описа ћирилских рукописних књига манастира Дечана* (група аутора, књига прва, НБС, Београд 2011), гђа Надежда Синдик која први пут у нашој археографској науци говори о значају Мирковићевог необјављеног описа исте рукописне збирке. Она каже: „Тај опис садржи све елементе савременог архе-

ографског описа, али у неједнаком обиму и квалитету. Тако водене знаке даје умањене, са размером и употом на ондашње албуме знакова... Највише пажње поклонио је садржају, илуминацијама и записима.“ Надежда Синдик закључује: „Велика је штета што овај Мирковићев *Опис* није штампан, па је тако српска наука лишена важних информација које су морале да сачекају пола века.“

Ево, сада, захваљујући професору Предрагу Миодрагу, имамо факсимилно издање *Описа рукописа манастира Дечана* Лазара Мирковића које може послужити за проучавање историје српског народа, историје српске књижевности, историје српске уметности, српског језика, палеографије и црквеног права.

На 424 странице, уз *Предговор* мр Предрага Миодрага, имамо фототипију изворног рукописа *Опис рукописа манастира Дечана*. Имамо упоредне регистре рукописа манастира Дечана према опису Лазара Мирковића и према објављеном опису групе аутора, као и објављену студију проф. Предрага Миодрага *Лазар Мирковић као литургичар и историчар црквене уметности*. Затим, ту је и резиме на руском, грчком, француском и енглеском језику.

Упућујемо наше читаоце на ово значајно издање које је обогатило нашу богословску и културну стварност.

Горан Рагеноковић,
професор Богословије Светог Саве
Извор: *сцп.срб*

Религијска култура

Приредио
др Драгољуб Б. Ђорђевић

Лесковац : Лесковачки културни
центар, 2015 (Ниш : Свен)

407 стр. ; табеле ; 20 cm

ISBN: 978-86-82031-33-8

Колико је наша религијска култура у сагласности са догматским и етичким учењем наше вере? Да ли смо отворени за религију другог и за дијалог са савременим светом или се пак затварамо у своју свету енклаву? Да ли је култура, у суштини, инкарнација религије једног народа? Ово су само нека питања на која су покушали дати одговоре одабрана група социолога, религиолога и теолога у зборнику *Религија и култура*.

Пошто је религијска култура на овдашњим просторима била честа тема популарних новинских чланака али и одређених студија, један од водећих социолога религије у Србији др Драгољуб Б. Ђорђевић је покушао да је обради на један мултидисциплинаран начин, управо да би охрабрио културу дијалога између водећих представника различитих области хуманистичких наука. Стога је зборник добио на јачини посебно у обради културе обреда и популарне верске праксе, где смо добили значајне радове попут Драгана Радисављевић Ђипаризовић о феномену савременог ходочашћа или верског туризма, Драгице Тадић Папаниколау о верским обредима као делу културног наслеђа Грка. Вредан помена је рад Сергеја Флера и Мирана Лаврича о верском етносимболизму у европским посткомунистичким уставима. Аутори инсистирају на тачки 9. 4 документа са састанка из Копенхагена Организације за европску безбедност и сарадњу, у коме се инсистира да сви имају право на слободу сведочења сопствене религије или веровања, било појединачно или у заједници, јавно или приватно, путем богослужења, учења, праксе и поштовања. Иако се потенцира на државној неутралности и растави Цркве и државе,

то у исто време не значи нужно негативан став према религији. Етносимболизам представља научно становиште које тврди да нације имају дуготрајна и одлучујућа културна језгра, често повезана са религијом, која су и од највећег утицаја и на политички живот појединих нација, што је у супротности да су нације ефемеран производ модернизације или једноставно дискурзивна категорија (стр. 332). Већинска Црква треба да исповеда етос пожртвоване љубави, која за циљ нема страх или мржњу према преовлађујућој култури и која је против статичног устројства света, већ кроз послушност Христу је увек претпостављала непослушност друштву, култури, па и историји која се опирала хришћанским вредностима, како је то добро изразио Растко Јовић (стр. 152). Првенствено, Црква треба имати дијалог са другим црквама који се заснива на свом конфесионалном идентитету, који би јој омогућио дијалог на равноправним основама у исто време без апсолутизације својих ставова који је могу одвести ка екстремизму, како је то лепо нагласио Раде Кисић (стр. 130). Дејан Мачковић је покушао указати да Црква треба боље аргументовати свој приступ према хомосексуалности, али се више задржао ка историјском приступу неголи на давању јасних смерница везаних за етичко учење о полности Православне цркве. По нама је требао да следи Милбанкове смернице: хетеросексуалан однос представља врхунац интерперсоналног и културног односа у којој се воли особа супротного пола, као и усредсређивање на биолошком чину рађања детета. Посебно треба бити критичан у вези рада Драгана Коковића, који је пренебрегао смернице Флереа и Лаврича и направио разлику између наставе о религији и поуке из религије. Стога Коковић закључује да, иако је световна школа тековина савременог друштва, сматра да је веронаука неумесна као натурање било ког погледа на свет (стр. 28). Овим је заборавио или је свесно искључио да је модерна конфесионална веронаука саставни део образовног система таквих земаља попут Немачке, Белгије, Данске и Аустрије, и да у себи обједињава и на-

ставу о религији и поуку о религији. Овакав закључак је за нас упитан посебно када се има на уму да је аутор у свом раду указао да је религија значајна компонента савременог друштвеног живота, који може обликовати општу оријентацију људи и света и утицати на њихову животну активност (стр. 19). Такође, код Жикице Симића наилазимо на својеврсну критику верске праксе или уздицања интелекта насупрот облика сујеверја, притом до краја не објаснивши исправну теологију и праксу, посебно имајући у виду теологију иконе која је повезана са осећањима који су битни аспект религиозности једне особе. Но, ове пропусте у овом зборнику су надоместили радови Владана Станковића, Данијеле Гавриловић, Милоша Јовановића, Милесе Стефановић Бановић, Павла Мојзеса и Велизара Антића. Стога је уместо приметити као својеврстан закључак, који је Данијела Гавриловић извела, да данас имамо фундаменталистичке и хуманистичке тенденције у оквиру религије и друштва (стр. 55). Јасно је да треба пролонгирати хуманистичке тенденције у оквиру једне религије да би се остварио квалитетан дијалог са светом.

Напошетку можемо закључити да овај зборник радова може користити као корисно штиво свакоме кога интересује положај и улога религије на нашим просторима. При томе различити ставови аутора управо и треба да нас подстакну на креативно размишљање и постављање аргументованих одговора Цркве на текуће проблеме савременог друштва.

Славиша Костић

Нови број листа Црква

Крајем априла 2016. г. објављен је нови број листа *Црква*, службеног билтена Православне Охридске Архиепископије, који извештава о догађањима у овој Архиепископији од јануара до децембра 2015. године.

У овом броју налази се предавање Архиепископа охридског и Митрополита скопског Јована „Љубав

иза решетака“, одржано приликом његове посете Криту; ту је и његова омилија на 17. годишњицу од хиротоније у епископски чин, као и обраћање Епископа стобијског и местобљуститеља струмичког Давида поводом овог јубилеја.

У овом броју Цркве *донеш* је и приказ судског прогона против Архиепископа охридског Јована и Православне Архиепископије Охридске, који још траје. Читаоци ће у билтену наћи и друге садржаје.

Сходно одлуци Светог Архиепископског Синода Православне Охридске Архиепископије, службени билтен Црква излазиће убудуће само у дигиталном облику и биће постављан на званичној интернет презентацији Православне Охридске Архиепископије – <http://poa-info.org>. Садржина овог новог броја званичног билтена ПОА доступна је на следећој адреси: <http://poa-info.org/mk/izdavstvo/crkva/crkva2015.pdf>.

Извор: Православна
Охридска Архиепископија
Приредила М. П. ■

Јасеновачки логор

Промоција књиге
Јасеновачки логор у Требињу

У Епархијској библиотеци „Свети Јустин Ћелијски“ у

Требињу, у суботу 16. априла 2016. године, одржана је промоција реиздања књиге бившег јасеновачког логораша, покојног Николе Николића Јасеновачки логор. Аутор књиге, као лекар и Хрват, имао је срећу да преживи страхоте јасеновачког логора, а као савестан и одговоран човек посведочио је о зверским масовним убиствима почињеним у Јасеновцу. О књизи су говорили издавач Мирослав Дамјановић, новинар Дарио Мировић и проф. др Надежда Винавер из Београда.

У књизи је аутор као лекар детаљно описао систем и методологију усташког монструозног рада, и дао податке о броју жртава где спомиње око 700.000 убијених. Такође је описао све болести које су се јављале као последица тортуре и страха од смрти код заробљених. Детаљно са скицама и планом самог логора, оставио је и неизбрисиво сведочанство како је логор изгледао пре уништења. Као сведок именовао је мучитеље, злочинце и њихове налогодавце, као и оне који су могли а нису ништа учинили да страхоте јасеновачког мучилишта буду прекинуте.

Проф. Винавер је у свом излагању скренула пажњу присутних на чињеницу да логор Јасеновац није никада ослобађан од НОВ Југославије иако је за то било прилике, већ да су сами затвореници учинили пробој и ослободили се из усташког казамата. Ова књига остаје као сведок једног страшног мучилишта и опомена свим генерацијама. Дугујемо захвалност великом човеку и хуманом научном раднику Николи Николићу на његовом сведочанству, које је оставио у спомен јасеновачким невиним жртвама.

Извор: Епархија
захумско-херцеговачка ■

Концерт Дивне Љубојевић и „Мелоди“ у Сава центру

Концертом „Београд у сусрет Васкрсу“, Дивна Љубојевић и хор „Мелоди“ приредили су 21. априла 2016. године у испуњеној сали Центра „Сава“ диван аудио-визуелни догађај. Овим наступом обележено је 25 година њиховог рада и уједно је промовисан компакт диск Антологија најлепше духовне музике православног истока.

На концерту је отпеван познати репертоар од преко 20 песама који је обухватио српску, руску, грчку и бугарску музику византијског културног круга. Дивна Љубојевић изводила је песме соло, те у пратњи мушког дела хора, као и целокупног хора „Мелоди“.

Присутни су имали прилику да чују и „Апостоли от конец“, „Гаврилу вјешчавшу“ (византијски напев), „Алилуја“ (српски напев из 13. века), „Благослови душе моја Господа“ (Иполитов – Иванов), „Херувимску песму“ (И. Семенов), „Агиос о Теос“ (Исаија Србин) и друге песме. Специфичност концерта била су извођења композиција Павела Чеснокова „Совјет превјечни“ и „Тебе појем“ Сергеја Рахманинова уз гудачки „Интермецо кватет“.

Концерт је и визуелно био обогаћен пројекцијама фотографија на, за ту прилику, посебно уређеном платну. Иза извођача смењивале су се представе Богородице са анђелима, студеничког Распећа Христовог, манастира Жиче и других светиња.

Посебне похвале иду и одлично одрађеном звуку, за шта је био задужен искусни Никола Врањковић који је својим умећем успео да публици представи певачко мајсторство са сцене.

Данко Страхинић ■

У ЗАЈЕЧАРУ

Концерт ученика Музичке школе

Ученици Музичке школе „Стеван Мокрањац“ из Зајечара одржали су концерт у порти Саборног храма Рођења Пресвете Богородице, након Литургије на Лазареву Суботу, 23. априла 2016. г. Концерт је приређен у оквиру „Фестивала хришћанске културе 2016“. Млади талентовани извођачи су наступили захваљујући подршци и раду директора школе г. Станоја Јовановића, а припремали су их Милош Поповић, наставник кларинета, Жељко Раденковић, наставник хармонике, Борис Милорадовић и Стефан Шаларевић, наставници гитаре.

Извор: Епархија шимочка

У БЕОГРАДУ

Осми Васкршњи концерт

По благослову Патријарха српског Иринеја и под покровитељством Владике топличког Арсенија, свечани Васкршњи концерт у Храму Светог Саве одржан је – осму годину заредом – на Васкрс, 1. маја 2016. г. У Васкршњем концерту у Храму Светог Саве на Врачару учествовали су: Београдски камерни хор, Београдски мушки хор, Певачко друштво „Мокрањац“ при Храму Светог Саве, Хор „Свети Димитрије“ из Будимпеште, Хор „Свети Серафим Саровски“ из Зрењанина, Хор „Свети кнез Лазар“ са Дечјим хором из Крушевца, Певачко друштво „Преображење“, Хор при Храму Светог Ђорђа на Чукарици, Хор при Храму Светог Луке на Видиковцу, Дечји хор РТС-а, Дечји хор Првог београдског певачког друштва и Дечји

У ВАТИКАНУ

Конференција о регенеративној медицини

Морално богословље не би требало да се боји природних наука. То важи посебно у области медицинских открића. Ово је истакао председник Папског савета за културу кардинал Ђанфранко Раваси на почетку конгреса о регенеративној медицини, одржаном крајем априла 2016. г. у Ватикану. Папски савет за културу је позвао експерте и теологе да два дана – од 28. до 30. априла у Ватикану – расправљају о проблемима са такозваном „регенеративном медицином“.

„Напредак регенеративне медицине и њен културни утицај“ је био назив ове међународне конференције. Ово је била трећа у низу ватиканских конференција о истраживању матичних ћелија и регенеративној медицини која је окупила научнике, политичаре, филантропе на „отворени дијалог о међуповезаности истраживања ћелија, технологије, вере и културе“.

Реч је, према Википедији, о новој области биомедицине која се бави питањем исцељења различитих обољења путем васпостављања ћелија, ткива и органа упливом биолошких супституата, на пример у виду природног одгајања ћелија/ткива. Кардинал Раваси вели: „Наука задаје данас комплексна, готово непојамна питања. Теологија не сме да се боји науке, те да бисмо у овом смислу деловали, желимо да се бавимо сазнањима и достигнућима у области биомедицине.“

Папски савет сарађује већ више година са фондацијом „Stem for Life“, која је саорганизатор овог скупа. Циљ је да се јавност упозна са овом облашћу медицине и моралним питањима које из ње изниче.

Регенеративној медицини је потребно истраживање, али и етичка рефлексија. На ово је упозорио и Папа Фрања који је примио учеснике конференције о биомедицини.

Протођакон Зоран Андрић

хор „Слога“ из Смедерева. Између наступа хорова религиозно-поетске стихове говорила је драмска уметница гђа Рада Ђуричин. Значајан допринос овој манифестацији пружили су Град Београд – Секретаријат за културу, Министарство културе Републике Србије, Општина Врачар и Управа за сарадњу са Црквама и верским заједницама. Радио-телевизија Србије је на другом каналу преносила цео концерт.

Извор: Инфо-служба СПЦ

САНКТ ПЕТЕРБУРГ

Изложба арапских хришћанских рукописа

Изложба хришћанских рукописа из Императорске збирке отворена је у Институту источних рукописа у Санкт Петербургу, јавља агенција Интерфакс. Изложени су древни хришћански рукописи на арапском језику, који садрже историју Антиохијске Цркве, затим копије рукописа које је Патријарх Григорије IV поклонио руском царском двору када је посетио Русију поводом 300. годишњице

Романових 1913. године, *Лествицу* Светог Јована Лествичника, рукопис из 12. века, илустроване рукописе са преводима појединих књига Старога и Новог Завета на арапски језик, а међу њима и цело Свето Писмо на арапском из 16. века.

„Русија се и данас враћа у Свету земљу, на Блиски исток, и у том смислу ми нисмо новајлије. У царско доба наши велики научници, истраживачи, па и владари обраћали су пажњу на изворе православља. Идуће године Палестинско друштво обележава 135 година рада. Имамо намеру да овде упослимо још људи, не само стручњаке, него и младе људе, оне који знају историју, воле је и цене“, изјавио је С. Степашин, директор Императорског православног палестинског друштва. Институт источних рукописа 2018. године ће прославити 200 година постојања. Овде се изучава историја Православне Цркве, а ту је и одсек за изучавање библијских наука.

Извор: Православие.ру (превод:

Информативна служба СПЦ)

У ВАТИКАНУ

Фреске на сводовима сијају у новом сјају

Након две године обнове сале са географским картама у Ватиканским музејима, радови су званично окончани. Шест милиона посетилаца годишње прође овим раскошним коридором који води у Сикстинску капелу.

Као што директор музеја Антонио Паолучи пише за *Osservatore Romano*, ова обнова је коштала два милиона евра, а средства је обезбедило америчко римокатоличко удружење „Patrons of the Arts“.

По налогу папе Гргура XIII (1572–1585), Ватикански музеји су на површини од 1200 квадратних метара били декорисани са 40 земљописних карата. Оне представљају различите делове Италије и садрже, као што Паолучи вели, „модерне мисли“ о уједињеној Италији, „не кроз политику, али кроз историју, културу и религију“.

Прошођакон Зоран Андрић

У МИНХЕНУ

Изложба „Bilderwelten“ – „Светови слика“

У једном трочланом изложбеном циклусу насловљеном као „Bilderwelten“ (Светови слика) Баварска државна библиотека (Bayerische Staatsbibliothek) ће у Минхену 2016. и 2017. г. приказати репрезентативни пресек свога штедрог блага – илустрације књига од позног средњег века до ране ренесансе. Луксузни примерци оригиналних експоната се делимиче овде први пут износе из трезора и излажу оку јавности као фасцинирајући примерци прохујалих светова.

Први у трочланом циклусу је насловљен као „Luxusbüchern“ (Скупocene књиге). Њему следи други део насловљен као „Вечно и земаљско“, са примерима колорисаних илустрација књига о турнирима, молитвеницима, хроникама и књигама правних регула/прописа. Трећи део циклуса биће посвећен продору у нововековље, односно јубилеју 500. годишњице реформације 1517. г. и Библијама од Карла Великог до Лутера.

Прошођакон Зоран Андрић

У ДАМАСКУ

Прослава Васкрса

Његова Светост Патријарх сиријски (дохалкидонски) Мор Игњатије Јефрем II началствовао је васкршњим поноћним богослужењем уз саслужење свештеника Гаврила Дауда у патријарашкој Саборној цркви Светог Георгија у Баб Туму, у Дамаску. На богослужењу је Патријарх Мор Игњатије проповедао о Васкрсењу Христовом из мртвих и повео литију, уз певање васкршњих песама Патријарашког хора при Цркви Светог Јефрема.

Извор: ОСП / сш.срб

У ПОЉСКОЈ

1050 година хришћанства

Пољски народ је прославио 1050. годишњицу свога крштења под вој-

водом Мјешком I, првим пољским владаром. Организовано је више верских и политичких свечаности. Његово Блаженство Сава, Митрополит Варшаве и све Пољске, учествовао је у свечаностима.

Први пут у историји Пољске два скупштинска дома – Сенат и Сејм – заседали су изван Варшаве. Овим ванредним заседањем у Познању обележили су 1050 година од како су Пољаци постали хришћани. У слављу су учествовали: председник Пољске Анджеј Дуда, председница владе Беата Аул, представници дипломатског кора, римокатолички бискупи и представници других Цркава и верских заједница у Пољској. Пољску Православну Цркву представљао је Митрополит Сава у пратњи двојице свештеника.

Овим поводом председник Пољске открио је спомен плочу. Црквене и политичке свечаности посвећене 1050-годишњици крштења Пољака трајале су три дана и биле су орга-

низоване у граду Гнијезну, колевци пољског хришћанства, и у Познању.

Извор: Basilica.ro

(превод: Инфо-служба СПЦ)

СИРИЈА

Запад мора престати са прихватањем избеглица

Према Архиепископу Алепа, када људи на Западу отварају своја врата сиријским избеглицама, то више штети него што помаже њиховој ствари. Решење лежи не у прихватању избеглица, већ у помагању решавања ситуације код куће тако да они не морају одлазити.

Архиепископ Жан-Клемент Жанбар је рекао да „он није срећан“ због вести да је Канада прихватила 25.000 сиријских избеглица протеклих месеци, упркос њеним добрим намерама.

Жанбар, који служи као мелкитски Архиепископ Алепа од 1995. године, навео је да је његова стварна жеља да види како сиријско становништво, посебно хришћани, остају у Сирији. Мигрантска криза лишава Сирију њеног домаћег становништва, посебно њених хришћана. „Више од половине градске популације отишло је у последњих четири или пет година“, додао је Жанбар.

„Мора им се помоћи да буду где јесу, да имају најнеопходније намирнице, али и да нађу мир. И да се оконча са овим побуњеницима, са терористима, и да се обе стране приведу за преговарачки сто. Да се нађе политичко решење“, рекао је он.

Жанбаров речи је подржао и Епископ Антоан Одо из Халдејске цркве у Алепу, који је недавно известио да је за само пет година сукоба и прогона хришћанска популација у Сирији смањена на две трећине – са 1,5 милиона људи на 500.000 данас. Епископ Одо истиче да је стање у Алепу чак и горе него у остатку Сирије, са само четвртином хришћанске популације која је остала од почетка грађанског рата у Сирији 2011. године. Он напомиње и да су три катедрале у Алепу скоро потпуно уништене, и да локално становништво живи у сталном страху и беди.

Извор: ОСП (превод: Инфо-служба СПЦ) ■■

У ИСТОЧНОМ САРАЈЕВУ

Полугодишњи помен Митрополиту Николају

На Лазареву суботу, 23. априла 2016. године, Његово Преосвештенство Епископ захумско-херцеговачки и администратор Митрополије добробосанске Григорије служио је Свету Архијерејску Литургију у Храму Светог Василија Острошког у Источном Сарајеву, након које је служен мали помен поводом пола године од упокојења блажене успомене Митрополита добробосанског Николаја.

У манастиру Добрун, гдје је сахрањен Митрополит Николај, Свету Литургију и парастос на Митрополитовом гробу служио је свештеник у пензији и вишегодишњи архијерејски замјеник Митрополита Николаја протојереј-ставрофор Милојко Топаловић, уз саслужење свештенства и монаштва Митрополије добробосанске. У свим храмовима Митрополије добробосанске на Лазареву суботу, после Свете Литургије, служен је мали помен блаженопочившем Митрополиту добробосанском Николају.

Извор: Епархија захумско-херцеговачка

У БАЊАЛУЦИ

Сарадња СПЦ и ОС БиХ

Пред Васкрс, 24. априла 2016, Његово Преосвештенство Епископ бихаћко-петровачки Атанасије, представник Српске Православне Цркве при Министарству одбране и Оружаних снага Босне и Херцеговине, сусрео се са српским официрима и војним свештеницима СПЦ при ОС БиХ у Клубу ВРС у касарни „Козара“.

Епископа су дочекали командант касарне бригадни генерал Радован Илић, заменик команданта Команде подршке за ресурсе бригадни генерал Гојко Кнежевић и командант 3. пјешадијског (Република Српска) пука бригадир Недељко Копуз. У разговору са поменутиим војним представницима припадника ОС БиХ православне вјероисповијести, Епископ се детаљније упознао са актуелним темама као и проблемима унутар Оружаних снага, а које се тичу припадника православне вере. Поред свакидашњих дешавања у војсци, полемисало се и о многим другим темама као што је улога војног свештеника у мировним мисијама Оружаних снага БиХ.

НАЈАВА : ШАВНИК

Хиљаду година манастира Бијела

У манастиру Бијела код Шавника увелико теку припреме за обележавање великог догађаја. Према предању манастир је подигао Кнез Вуловић уз прилог Светог Јована Владимира.

Миленијум је откако у кањону реке Бијела код Шавника одзвања звоно са манастирске цркве посвећене Светом Георгију. Смештена на простору обрастлом шумом, окруженом стенама и малим парчетом неба, светиња је видљива

тек када се пред њу ногом стане. Име Бијела је по предању добио по становницима који су се доселили из Бијеле код Херцег Новог или по реци Бијела. Као спомен старине још увек се уздиже један бор у близини манастира који је засадио Свети Сава.

Ових дана теку последње припреме за обележавање великог догађаја – хиљаду година трајања манастира који је сведок бурне прошлости Дробњака али и Црне Горе.

Манастир је током времена био велики духовни центар, и место састанка за многе важне догађаје. Када се у бој на Косово ишло, ратници су се овде причестили пред полазак. Под сводовима светиње доношене су крупне одлуке, полагане заклетве пред битке против Турака. Зато је манастир више пута разаран до темеља, да би наново васкрсавао. Од 1992, благословом Митрополита Амфилохија бригу о манастиру Бијела преузима сабрат манастира Острог, јеромонах Исаија и мати Анастасија. Тада је почело да оживљава богослужење први пут од рата, после скоро пола века. Вратио се живот у манастиру, верни народ хрли ка овој светињи у којој прима свете тајне крштења и венчања.

Прослава јубилеја почеће 4. јуна 2016, увече када ће се одржати академија којој ће присуствовати Митрополит црногорско-приморски Амфилохије. Беседу о Светом Јовану Владимиру говориће умировљени Владика Атанасије Јевтић. Наредног дана, одржаће се Литургија и централна прослава.

Извор: Митрополија црногорско-приморска

Еп. Јоаникије у манастиру Бијела после Литургије Пређеосвећених дарова на празник Преподобне Марије Египћанке, у четвртак 14. априла 2016. г.

Разговарано је о захтјеву обиљежавања појединих празника преко логистичких одсека у војним јединицама. Разматране су и теме пастирског рада међу припадницима ОС БиХ православне вјероисповијести (предавања на теме које су предложене од стране самих војника, ехаристијска сабрања у војним капелама, исповијести и причешћивање војника).

Пре ових сусрета са српским генералима и војним свештеницима, Епископ Атанасије је учинио посјету духовном домаћину Епархије бањалучке Његовом Преосвештенству Епископу Јефрему.

Извор: Епархија бихаћко-петровачка

У БЕЛОМ ДВОРУ

За децу без родитеља

Више од 1.200 малишана били су гости Њ. К. В. престолонаследника Александра и принцезе Катарине 27. априла 2016, у Белом Двору, на традиционал-

ном Васкршњем пријему који краљевски пар већ 15 година организује пред Васкрс за децу из социјално угрожених категорија. Пријему за малишане је присуствовао Његово Преосвештенство Епископ топлички Арсеније, викар Патријарха Српског. Пријему је присуствовао и свештеник Небојша Тополић из Храма Светог Василија Острошког на Бежанијској Коси, као и бројни представници дипломатског кора и друштвено одговорних компанија које су подржале организацију ових веома значајних пријема за децу.

Деца са сметњама у развоју, деца без родитељског старања и ромска деца уживала су у поклоницама које је краљевски пар припремио за њих. Епископ топлички Арсеније је малишане даривао дрвеним крстићима.

Владика Арсеније малишанима је говорио о симболици и значају празника

Васкрсења Господа Исуса Христа и поручио им да је веома важно да се труде да буду добри и послушни и да израстају у вредне, поштене и честите људе.

Извор: www.dvor.rs

У ЗАГРЕБУ

Пасхално Вечерње

У недељу на Васкрс у послеподневним часовима, на Вечерњем богослужењу у Саборном храму у Загребу читан је предвиђени текст јеванђеља на српском, црквенословенском, грчком, латинском, енглеском, њемачком, француском и јапанском језику. Јеванђелска порука чита се на више језика, јер је оно намењено свим народима. Господ је дошао да спасе све људе и хоће да сви дођу у познање истине.

НА ЦЕТИЊУ

Прослава Васкрса

У Цетињском манастиру служено је у 4 сата Васкршње јутрење, којем је присуствовало мноштво вјерника, а улицама Цетиња је прошла Васкршња литија. Затим је у манастиру служена Св. Литургија на којој се причестило више од 300 вјерника.

Света Литургија служена је и у Влашкој цркви. Присуствовало је мноштво вјерника, тако да су многи морали да Свету службу Божију прате и у њој учествују из црквене порте.

На Литургији су пјевали новообновљено Црквено пјевачко друштво „Ње-гош“ и ђаци Цетињске богословије. Причестило се више од 200 вјерника, међу којима је био велики број дјеце.

После Литургије уприличено је освешћење васкршњих јаја и програм дјечјег хора. Дјеца су, на опште одушевљење присутних, пјевала васкршње пјесме.

Након Литургије за све вјерне је уприличена богата трпеза љубави коју су припремили ЦО цетињска, Цетињска богословија и Коло милосрдних сестара „Краљица Милена“.

У Цетињском манастиру служена је у 17 часова свечана вечерња са читањем Васкршњег јеванђеља на више језика.

Служио је Архиепископ цетињски Митрополит црногорско-приморски Амфилохије са цетињским свештенством и свештеномонашћем.

Након богослужења, дјеца са вјеронауке извела су васкршњи програм, а онда је Митрополит Амфилохије свима подијелио васкршња јаја.

У НИШУ

Васкрсење Господње

На празник Светлог Васкрсења Господа Исуса Христа, Његово Преосвештенство Епископ рашко-призренски Теодосије служио је Свету Архиепископску Литургију у Саборној цркви у Нишу. Саслуживало је свештенство овог светог храма, као и многобројни благочестиви народ.

На празник свеславног Васкрсења Господњег, Епископ рашко-призренски Теодосије, заменик Епископа нишког, посетио је Дом за лица са посебним потребама у Кулини.

Дом Кулина је установа социјалне заштите чија је основна делатност смештај одраслих лица ометених у менталном развоју степена теже и тешке менталне ометености. Епископ Теодосије се најпре састао са директором мр Војканом Станојевићем и медицинским особљем ове установе, а потом обишао болне, даривао им васкршња јаја и упутио честитке и благослове поводом најрадоснијег празника Васкрсења Господњег.

Извор: Епархија нишка

У НОВОМ САДУ

Вечерње љубави

На празник Васкрсења Господа нашег Исуса Христа, 1. маја 2016, Епископ новосадски и бачки господин Иринеј, служио је Пасхално вечерње у Храму Светог Великомученика Георгија у Новом Саду, у присуству Његовог Преосвештенства Епископа јегарског Јеронима, и уз саслу-

жење протојереја-ставрофора Станимира Поповића и новосадских ђакана.

Током празничног вечерњег богослужења, по већ устаљеном типичу Саборног храма Светог Великомученика Георгија у Новом Саду, прочитан је одељак из Светог Јеванђеља по Јовану на осамнаест језика.

Својим умилним појањем у славу Васкрслог Господа, братство Светоархангелске обитељи из Ковиља и студенти Православног богословског факултета Универзитета у Београду, молитвено су разгалили душе свих сабраних у Саборном храму на Пасхалну радост.

Гост Епископа новосадског и бачког, био је апостолски Нунције Римског трона у Београду, монсињор Луђано Суријани, у пратњи Јаноша Блаховјака, првог секретара Нунцијатуре у Београду.

На крају вечерњег богослужења, верни народ Божији приступио је целивању Часног Крста, Светог Јеванђеља и иконе Васкрсења Христовог.

У ЕПАРХИЈИ ЗВОРНИЧКО-ТУЗЛАНСКОЈ Празнични дани

На празник Свијетлог Васкрсења Христовог увече, у Саборном храму Рођења Пресвете Богородице у Бијељини, Епископ зворничко-тузлански Хризостом је, уз саслужење свештеника и ђакана архиепископског намјесништва бијељинског, служио Пасхално вечерње богослужење на коме је прочитано Јеванђеље на српском, црквенословенском, грчком, руском, њемачком, енглеском, француском и латинском језику. Као и претходне двије године, ово је била дивна прилика да свештенство и вијерни народ, предвођени својим Епископом, подијеле радост празника Васкрсења Христовог учествујући у овом јединственом богослужењу наше Свете Цркве.

На трећи дан Васкрса, у Свијетли уторак и на дан успомене Светог Владике Николаја Жичког и Охридског, 3. маја 2016, освештана је капела посвећена

управо Светом Владици Николају. Капелу у склопу новосаграђеног конака овог обнављајућег манастира, освештао је Владика Хризостом, уз саслужење Архимандрита Јефрема (Савина) и Нектарија (Тешаћа), протојереја-ставрофора Видоја Лукића и Душана Спасојевића и протођакон Славолуба Милошевића.

На крају Свете Литургије у новоосвећеној капели, Преосвећени Владика је у темеље положио Повељу о оснивању и освећењу ове капеле. У наставку, прослављена је и прва крсна слава ове капеле – Свети Владика Николај. Кум овогодишње и прве крсне славе новоосвећене капеле био је Карађорђе Ристановић, ктитор манастира Свете Троице у Белој Води код Љубовије.

Извор: Епархија зворничко-тузланска

У ЕПАРХИЈИ ТИМОЧКОЈ

Васкрс

Његово Преосвештенство Епископ тимочки Иларион началствовао је Светим Евхаристијским сабрањем на Васкрс у Саборном храму Рођења Пресвете Богородице у Зајечару.

У оквиру Фестивала хришћанске културе на градском тргу у Зајечару одржана је хуманитарна продајна изложба осликаних васкршњих јаја. Акцију су организовали, шести пут по реду, вероучитељи Драган Веселиновић и Милена Митић, а учествовали су ученици основних школа „Хајдук Вељко“ и „Ђура Јакшић“ из Зајечара и подручно одељење из Звездана.

Сав приход намењен је зајечарским основним школама за набавку неопходних наставних средстава и деčјем одељењу зајечарске болнице. Сваке године велики број деце и одраслих учествује у овој акцији, и она је постала препознатљива по својој хуманој намени.

Црквена Општина при Храму Светог Георгија у Кладову и Удружење „Нада“ организовали су у порти овог храма петнаесту по реду „Шаренијаду“, у којој деца предшколског узраста и ученици

основних школа из Кладова осликавају и украшавају различитим техникама васкршња јаја.

У селу Бучју код Књажевца завршена је обнова Цркве Светог пророка Илије и трпезаријски конак за вернике. Црква је реновирана ангажовањем надлежног пароха протојереја Томислава Петковића, Црквеног одбора и верника овога места. Средства за обнављање ове старе светиње обезбедила је Дирекција за развој и председник Општине Књажевац г. Милан Ђокић. Храм је подигнут 1909/1910. године на темељима старе капеле из 1835. године и ово је прво значајније реновирање.

Извор: Епархија тимочка

У ПОА

Васкрсење Господње

Припадници Православне Охридске Архиепископије на велики празник Васкрсења Христова усрдно су се помолили и за све оне који прогањају свеправославно признату Православну Охридску Архиепископију, као и за коначан прекид политички монтираног судског прогона Архиепископа охридског Јована, епископа, свештеника, монаштва и верника канонске Православне Цркве у њиховој земљи.

Празник Васкрсења Христова у Православној Охридској Архиепископији, и поред државног прогона на верској основи који и даље траје, ове године је прослављен са посебном радошћу, јер је после више година Његово Блаженство Архиепископ охридски и Митрополит скопски Јован имао могућност да за Пасху богослужи у Ставропигијалном манастиру Светог Јована Златоуста у Битољу. Његово Преосвештенство Епископ полошко-кумановски и местобљуститељ дебарско-кичевски Јоаким богослужио је у Куманову, Преосвећени Епископ брегалнички и местобљуститељ битолски Марко у Штипу, док је Преосвећени Епископ стобијски и ме-

стобљуститељ струмички Давид служио Свету Литургију у Скопљу.

У ХЕРЦЕГОВИНИ

Прослава Васкрсења Господа Исуса Христа

Прослава Васкрсења Господа Исуса Христа у Требињу почело је Васкршњим јутрењем и Светом Архиепископском Литургијом у Саборном храму Светог Преображења Господњег, које је служио Његово Преосвештенство Епископ захумско-херцеговачки и приморски Григорије, уз саслужење свештенства и ђакон Саборног храма и свештеника из других епархија наше помесне Цркве. Велики број вјерника се причестио, након чега су подијелена васкршња јаја која су украсила дјечица из вртића и основних школа у Требињу.

У Храму Благовјештења у Дубровнику Васкршњу Литургију служили су старјешина протојереј Владан Перишић, протојереј Стеван Ковачевић и ђакон Миро Бошковић. Радујући се највећем хришћанском празнику, празнику побједе живота над смрћу, Пасхе Господње, вјерни народ који је испунио дубровачку цркву приступио је светом причешћу и примио животворно и спасоносно Тијело и крв Христа Распетог и Васкрслога. Другог дана Васкрса у Храму Христовог Васкрсења и Пребиловачких мученика служена је Света Архиепископска Литургија. Свету Литургију служили су Епископ захумско-херцеговачки Григорије и умировљени Епископ Атанасије уз саслужење многобројног свештенства и верног народа. У току Свете Литургије обављена су и четири крштења која су још један показатељ обнове Пребиловаца и живота у овом страдалном селу. Након Литургије и литије преломљен је славски колач, а наставак славља организован је у Духовном и културном центру Свети краљ Милутин, где је отворена новоформирана библиотека Света Стана Арнаут. Оснивање библиотеке је још један весник Васкрсења Пребиловаца.

Извор: Епархија захумско-херцеговачка

У ЕПАРХИЈИ ЖИЧКОЈ

Празнична сабрања

Празновање Светлог Васкрсења Христовог – Пасхе започело је у Саборном храму Светог Саве у Краљеву у поноћ

Васкршњим јутрењем уз присуство бројног народа града Краљева. Током јутрења чули су се громгласни радосни поздрави: „Христос Воскресе!“ који се непрестано понављају током празновања Пасхе. По свршетку јутрења, Епископ жички Јустин началствовао је торжественем Васкршњом Литургијом уз саслужење братства овога храма. У току Литургије прочитана је и Васкршња посланица Његове Светости Патријарха српског Иринеја и пренети су поздрави свих архијереја наше свете Цркве.

Многострука радост је 3. маја 2016, на Васкрсни уторак, сијала на лицима народа Божјег у селу Трешњевици код Ариља. Испунило се време да њихова светиња посвећена Светом Николају Охридском и Жичком буде освећена благодаћу Светога Духа, а руком Епископа жичког Јустина. Владика је овом приликом освештао нове антиминос за Епархију жичку.

Владика је оца Мила Спасојевића произвео у чин протојереја, подаривши му „мач духовни“ обрадовавши га и подстакавши га да се још више предаје Цркви Божијој ради вечног спасења како сопственог, тако и оних који су му духовно поверени.

Извор: Епархија жичка

У ВАЉЕВУ

Слава храма

У част храмовне славе, 3. маја 2016, Епископ ваљевски Милутин, са свештенством и свештеномонашством АЕМ и Епархије ваљевске служио је Свету Литургију и преломио славски колач. Током богослужења, Владика је рукополо-

Ручно и ел. звоњење – источно

У Руса, Грка и светогораца до данас, а код Срба до пада Деспотовине, а од 2007. наново, и то: са програмирањем и са откуцавањем часова и четвртина Свеже: м. Жича (5 зв.), Копорин (3), Милешева (звоно 9 тона); храм у Јовцу (3), Уљми (4) Крагујевцу (5), С. Паланци (3), Салаковцу (2), м. Вратна (2)...

Белошевац (2), Медвеђа зв. 2 и час., Азања (зв. 4) и час., Витовница (2)...
Часовници – Обнова старих механичких, од историјског значаја, часовника;
– Израда нових, тачних, са самосталним пребацивањем на „зима-лето“ време.
скуп „ЖЕЛ-МИР“ аутора

Веб-сајт: zelmir.atspace.com; szeljko7@gmail.com;
065/920 5 851; 064/20 80 145

жио у чин свештеника досадашњег протођакона Слободана Алексића, вероучитеља Економске школе Ваљево, директора Радија Источник и координатора за верску наставу у ваљевским основним школама. Свечаност је крунисана освећењем Часног Крста на новоподигнутом Храму Светог Нектарија Егинског.

Добротворка Храма Светог Нектарија Наталија Ковачевић, донела је икону Светог Нектарија – дар старца Нектарија (Виталиса) из Камаризе, чији је Егински Чудотворац небески покровитељ. Старац Нектарије небројено пута изразио је љубав према братском српском народу, који му у светињу којом управља сваког дана у великом броју долази.

По ломљењу славског колача, уследила је литија до Храма Светог Нектарија, где је Владика Милутин осветио знамење велике хришћанске победе, које краси куполу првог храма на просторима Српске Православне Цркве посвећеног славном чудотворцу из Егине.

У ЛАЗАРЕВЦУ

Слава Епархије шумадијске

Поводом епархијске славе, Епископ шумадијски Јован, заједно са Преосвећеним Епископом топличким Арсенијем, служио је 3. маја 2016, Свету Архијерејску Литургију у Храму Светог Великомученика Димитрија у Лазаревцу.

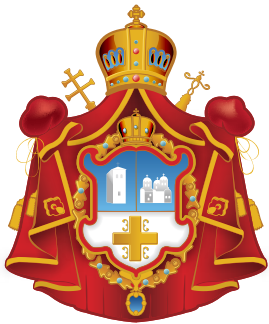
Саслуживали су протојереј-ставрофор др Зоран Крстић, ректор Богословије Свети Јован Златоусти у Крагу-

Јевцу, архијерејски намесници и свештеници епархије. За благолепије и торжественост богослужења побринуо се хор „Успења Пресвете Богородице“ из Крагујевца, предвођен диригентом протојерејем Драгославом Милованом. Литургији је присуствовао директор Управе за сарадњу с Црквама и верским заједницама др Милета Радојевић, председник Општине Лазаревац Драган Алимпијевић, као и представник јавног и културног живота града.

Овом приликом Владика шумадијски Јован наградио је заслужне свештенике. Правом ношења напрсног крста награђени су протојереји Љубомир Радић, парох трећи белошевачки, и Раденко Гавриловић, парох церовачки. Чином протојереја одликован је свештеник Слободан Бабић, парох ердечки. Свештеници Слободан Радивојевић, парох влакчански, Далибор Новаковић, парох голобочки, Дејан Динић, парох клокачки, Срђан Ковачевић, парох азањски, Слободан Сенић, парох паланачки, као и Зоран Врбашки и Горан Мићић, пароси при Саборном храму, одликовани су чином протонамесника. Правом ношења црвеног појаса одликовани су свештеници Душан Мучибабић, парох при Саборном храму, Иван Антонијевић, парох аеродромски, Александар Марковић, парох аеродромски, Александар Сенић, парох сушички, Недељко Дикић, ђакон при Храму Светог Пантелејмона у Станову.

Извор: Епархија шумадијска

Конкурс за упис у I разред богословија
Српске Православне Цркве
за 2016/17. школску годину

Синбр. 469/зап.400

Свети Архијерејски Синод у седници својој, под горњим бројем и датумом донео је ову одлуку:

На основу чл. 9 Уредбе о богословијама Српске Православне Цркве, за наредну школску 2016/17. годину у I разред богословија Српске Православне Цркве примити следећи број ученика:

ЕПАРХИЈА		ЗА БОГОСЛОВИЈУ							свега:
		Св. Саве	Св. Кирила и Методија привремено у Нишу	Св. Арсенија	Св. Три Јерарха	Св. Петра Дабробосанског	Св. Петра Цетињског	Св. Јована Златоуста	
1.	Београдско-карловачка		1	1			1		3
2.	Аустралијско-новозеландска		1						1
3.	Аустријско-швајцарска			1					1
4.	Банатска	2	1	2			2		7
5.	Бањалучка	1	1	1	2	2		1	8
6.	Бачка	2	2	2				2	8
7.	Бихаћко-петровачка			1	1		1	1	4
8.	Браничевска	1	1			1	2		5
9.	Британско-скандинавска						1		1
10.	Будимска	1							1
11.	Будимљанско-никшићка						3	1	5
12.	Ваљевска	1			2		1	2	7
13.	Врањска		1					2	4
14.	Горњокарловачка				3	2			5
15.	Дабробосанска	1				5	1		7
16.	Далматинска				5	1			6
17.	Жичка	1	1	1		1	1	2	8
18.	Загребачко-љубљанска	1		1	2				4
19.	Западноамеричка	1							1
20.	Западноевропска			1					1
21.	Захумско-херцеговачка			1		1	1		3

22.	Зворничко-тузланска	2		1		2	2			7
23.	Источноамеричка			1				1		2
24.	Канадска		1	1						2
25.	Крушевачка		1			1		1	1	4
26.	Милешевска					1				1
27.	Нишка	2	4						1	7
28.	Новограчаничко-средњезападноамеричка	1		1						2
29.	Осјечкопољска и барањска			1	1					2
30.	Рашко-призренска								7	7
31.	Славонска			1	1					2
32.	Средњоевропска					1				1
33.	Сремска	1		3			1			5
34.	Темишварска	1	1	1		1				4
35.	Тимочка	1	1	1				1		4
36.	Црногорско-приморска		1				4			5
37.	Шабачка	1			2		1	1		5
38.	Шумадијска	2	1	1		1		3		8
39.	Аутономна Охридска Архиепископија	1	1	1	1	1	1	1		7
Свега:		24	20	25	20	21	23	19	13	165

Школовање у богословији траје пет година, уз обавезно полагање завршног богословског испита.

Сви примљени ученици биће смештени у школском интернату, и у истом уживати: храну, огрев, осветљење и лечење у случају болести.

Кандидат за пријем у богословију треба да испуњава ове услове:

1. да није старији од 18 година;
2. да није ожењен;
3. да је завршио основну школу, најмање са врлодобрим успехом и примерним владањем;
4. да је душевно и телесно здрав;
5. да има развијен слух и глас за певање; и
6. да има основно знање катихизиса и познавање Господњих и Богородичних празника.

Молбе за пријем подnose се одмах надлежном архијереју, преко надлежног парохијског свештеника.

Уз молбу прилажу се следећа документа:

- а) оригинал извод из матичне књиге крштених, издат од надлежног пароха;
- б) сведочанство о завршеној школи, заједно са ђачком књижицом и оценама;
- в) лекарско уверење да је душевно и телесно здрав;
- г) уверење надлежног парохијског свештеника о владању и подобности за свештенички чин, и да није ожењен;
- д) писмени пристанак родитеља/старатеља да кандидат може учити богословију;
- ђ) писмену обавезу своју и својих родитеља/старатеља, потврђену од надлежног пароха, да ће уредно уплативати управи богословије одређени допринос за своје

издржавање у интернату школе (осим родитеља и старатеља, ове обавезе могу дати и епархије, црквене општине и манастирске управе, у којем случају дотични ученик је њихов питамац);

Молба се таксира по Правилнику о наплати црквених такса.

По истеку рока за подношење молби, надлежни архијереј одредиће комисију од три члана, која ће прегледати приспеле молбе, и установити – који од пријављених кандидата испуњава услове; па онима који не испуњавају одмах вратити молбе са свима прилозима; а оне који испуњавају позвати на полагање пријемног испита. Поред другог, посебну пажњу обратити на слух и глас кандидата. На основу резултата овог испита, архијереј ће одлучити које кандидате и за коју богословију прима као будуће свештеничке кандидате за своју епархију.

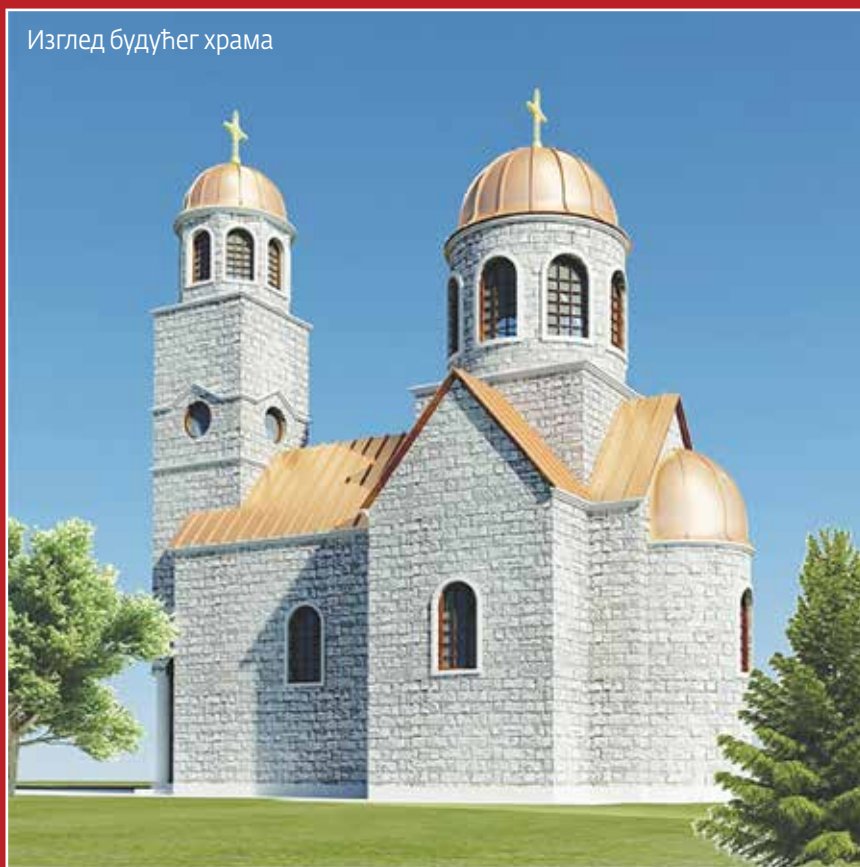
Све ово обавити благовремено, и о резултату извести Свети Архијерејски Синод и управу дотичне богословије – најдаље до 15. августа 2016. године. Управи доставити документа примљених ученика, осим оних под г), д), и ђ), које задржати за архиву епархије.

Непримљеним кандидатима одмах вратити њихова документа; а примљеним издати потврду о пријему, и саопштити им да се 31. августа ове године јаве управи богословије за коју су примљени.

На основу ових потврда и примљених извештаја, управе богословија ће извршити упис у I разред, и о томе одмах – уз доставу списка – извести Свети Архијерејски Синод.

– Градећи цркве, градимо себе –

Епархија осигечкопољска и барањска

Апел за помоћ у изградњи Цркве Светог Нектарија у Јагодњаку

Свети Нектарије Егински Чудотворац позива све људе добре воље да изгради-мо цркву у част његову, а свима нама на здравље и благослов светитеља. Драги верници, обавештавамо вас да ће се у Јагодњаку, 2016. године, почети са изградњом Цркве Светог Нектарија, Егинског Чудотворца.

Позивамо све вернике: помозите да изгради-мо ову светињу, у славу Божију и у част Светог Нектарија, који помаже свим људима широм васељене. Свети Нектарије је послан од Бога да исцељује најтеже и најраширеније болести нашег времена: злу болест рака и болест ђаво-иманости, нервна и душевна обољења.

Добровољни прилог за изградњу Цркве Светог Нектарија у Јагодњаку можете уплатити на жиро-рачун:

Број трансакцијског рачуна – IBAN: HR66 2500 0091 5011 43421 – SWIFT адреса / BIC Нуро Алпе-Адриа-Bank d.d. Zagreb: HAABHR22, са назнаком: за изградњу цркве Sv. Nektarija, eginskog čudotvorca, u Jagodnjaku – Republika Hrvatska; SRPSKA PRAVOSLAVNA CRKVENA OPŠTINA JAGODNJAK, J. J. Zmaja 27, 31324 JAGODNJAK

За детаљније информације обратити се парохиу јагодњачком, протојереју-ставрофору Слободану Мајкићу; тел. 00 385 31 745 011; моб. 00 385 98 589 627, или имејл: slobodan.majkic@gmail.com.

Црквена Ошштина Јагодњак

**Радуј се, Свети Нектарије,
Архијереју Божији!**